

Publij Ovidij Nazon: *Metamorfoze* 10–12

Prevedel Joža Lovrenčič

Deseta knjiga

Orfej in Evridika

Skozi neznanski se eter v žafranastem plašču odpravil
potlej Himén je; urezal je pot v deželo Kikoncev,
kamor ga Orfejev glas zaman je vabil in klical.
Res je prišel, prišel pa ni niti s svečanim voščilom
niti z veselim obrazom ni znamenj ugodnih prinesel.
Bakla je v roki cvrčala, kadila se, vzbujala solze,
naj še tako je z njo mahal, nikakor mu ni zagorela.
Hujši od znamenj pa bil je konec. Medtem ko nevesta
v spremstvu premnogih najad je hodila po travnati jasi,
kača strupena jo pičila v peto je – in je umrla.

10

Eurydica vulneratur (10.1–24)

Ko se pod nebom za njo je rodopski pevec izjokal,
 sklenil je, da bo poskusil še sence v podzemlju ganiti.
 Zbral je pogum in prek tajnarskih vrat odšel je do Stiksa.
 Mimo begotnih je senc in prividov umrlih korakal,
 dokler ga ni pripeljala k Perzefoni pot in k vladarju
 mračne dežele umrlih. Tu strune ubral je in pesem
 s temi besedami pel: »O silna bogova podzemlja,
 kamor vsi pridemo, kar se na svetu rodi umrljivih!
 Če je dovoljeno tu govoriti preprosto resnico,
 vedita zdaj brez ovinkov: ne, nisem prišel, da bi videl
 Tartar mrakotni, in ne, da Meduzini grozni pošasti
 s kačami troje kosmatih vratov bi tukaj zadrnil.
 Vzrok, da prišel sem, je žena; stopila je reva na kačo,
 ta ji je vbrizgala strup in vzela cvetoča ji leta.
 To preboleti sem hotel in tega sedaj ne zanikam,
 zmagal pa Amor je, bog, ki na svetu ga dobro poznajo.
 Ali ga tukaj, ne vem, a domnevam, da znan tudi tu je,
 saj, če ni lažna beseda o ropu nekdanjem, je vaju
 tudi združila ljubezen. Pri krajih teh, polnih strahote,
 da, pri neznanski praznini in širnem kraljestvu tihotnem
 prosim, prezgodaj umrli Evridiki vlijta življenje!
 Vajino vse je takrat, ko po kratkem življenju na zemlji
 prej ali slej v bivališče hitimo vsi eno in isto.
 Vsi se znajdemo tu, ker tukaj poslednji naš dom je,
 vidva sta tista, ki vladata najdlje nad rodом človeškim.
 Tudi Evridika, ko ji odmerjena minejo leta,
 vajina last bo; začasno le v dar od vaju jo prosim.
 Če mi usoda odreče to milost za ženo, nikdar več,
 sklenil sem, nočem od tod – nad smrtjo obeh se radujta!«

20

30

Orpheus apud inferos (10.11–71)

V tem, ko tako je govoril in strune ubiral k besedam, 40
 duše brezkrvne jokale so. Tantal ni skušal zajeti
 vode zmuzljive, obstal je Iksion na svojem kolesu,
 jastrebi nehali jetra so kljuvati, vrč so pustile
 Belove vnukinje, Sizif, ti sedel na svojo si skalo.
 Prvič tedaj Evmenidam, ki pesem jih vse je prevzela,
 solze menda so oči orosile. Vladarja podzemlja
 nista se mogla ustavljati prošnji; Evridiko dala
 brž sta poklicati. Ta se pri zadnjih je sencah mudila,
 zraven prišla je s počasnim korakom, s še ranjeno nogo.
 Rodopec Orfej dobil jo je, če se po poti nikoli 50
 več ne ozre, dokler iz Avernske doline ne pride,
 saj bo sicer izprošeni dar brez vsake koristi.
 Strma in skrita in z gosto meglo zastrta držala
 vkreber je pot, po kateri sta v nemi tišini hodila.
 Že sta blizu površja bila, ko Orfej se zbal je;
 kaj, če je žena omagala? Rad bi jo končno zagledal,
 vanjo ljubeč se ozre – a ona spet zdrkne v praznino.
 Roke zaman je iztegnil, zaman jo je skušal doseči,
 vse, kar nesrečnež je zgrabil, bilo je le prazno ozračje.
 Drugič tedaj je umirala, vendar brez sleherne tožbe
 zoper moža. Le kaj naj bi rekla? Da res jo je ljubil? 60
 Zadnji pozdrav je zaklicala, on ga je komaj še slišal,
 potlej pa spet se vrnila je tja, od koder prišla je.

Orfej ob drugi je ženini smrti otrpnil kot človek,
 ki ga pogled na troglavega psa je prestrašil, ko srednji
 vrat je vezala veriga, in strah ga ni več zapustil,
 dokler se ni spremenil, telo mu postalo je kamen,
 prav kot je Olen, ki krivdo je nase prevzel, da zločinec
 zdel bi se, ali kot ti, nesrečna Letaja, na svojo
 silno lepoto ponosna; povezana svojčas v ljubezni, 70
 danes sta kamna, ki skupaj stojita na Idi vodnati.
 Orfeju tokrat brodnik, ko znova je hotel čez reko,
 stvar je preprečil. Zato zapuščen in zamazan na bregu
 sedem je dni presedel, ne da Cererin dar bi poskusil:
 žalost in srčno bridkost in solze, le to je užival.
 S tožbo čez krute bogove podzemlja je šel na visoko
 Rodopo, z nje pa na Hajm, ki severni veter ga bije.

Orpheus et arbores (10.78–105)

Trikrat že sonce je leto končalo v valovih ozvezdja Rib, toda Orfej opustil je vsako ljubezen do ženske, najsi zato, ker se prejšnja je v takšni nesreči končala, najsi zavoljo obljube. Premnoge goreče želele pevca dobiti so zase; zavrnil je eno za drugo. Sam pa pri tem je učil Tračane ljubezni do dečkov, nežnih in v sili mladostni po letih še nedozorelih, v kratki pomladi učil jih je trgati prve cvetove.

80

Kiparis

Bil je grič, a na griču se širilo ravno je polje, s travo in drugim zelenjem pokrito, brez sleherne sence. Potlej pa, ko se božanski je pevec v teh krajih naselil, strune ubral milozvočne, je kraj dobil tudi senco. Manjkalo ni ne haonsko drevo ne drevo heliadsko, niti z visokimi vejami dob ne in lipa ne mehka, niti ni manjkala bukev in ne lovorika deviška, krhka ne leska in tudi ne jesen, pripraven za kopja, gladka ne hoja in niti ne hrapasti plutec z želodom, tudi ne svetla platana in tudi ne pisani javor, niti ne vrba ob rekah rastoča ne lotos povodni, vedno zeleni ne pušpan in ne tamariska z njim vitka, niti ne mirta dvoobarvna ne črna od jagod kalina. Da, celo ti, krivonogi bršljan, si prišel in prišli ste bresti, oviti s srobotom, in trta in črni jeseni,

90

100

Cyparissus cervum necat (10.106–142)

V množici tej je bila še cipresa, ki stožec posnema,
 zdaj drevo, a ljubljeneč nekdanj boga, ki ubira
 strune na liri in zraven na loku napenja tetivo.
 Nimfam, ki dom so jim polja kartejska, je sveta žival bil
 jelen ogromen, ki s svojim široko razraslim rogovjem
 gosto si senco je sam ustvarjal za glavo mogočno. 110
 Kakor kraljevski okras njegovo rogovje se v zlatu
 vse je bleščalo, ogrlica biserna z močnega vrata
 dol se po prsij je spuščala, v čelu, povezan z jermeni,
 nosil srebrn okras je in biser enake starosti
 v vsakem ušesu lepo se je svetil ob sencih udratih.
 Nič se ni bal, brez sleherne plašnosti k hišam je hodil,
 božati tudi neznancem se dal je z rokami po vratu,
 naj je kdorkoli bil. A bolj kot vsem drugim je tebi
 drag bil, o Kiparis, daleč najlepši na tistem otoku.
 Ti na sveže in sočne si pašnike gonil jelena, 120
 ti si navadno k bistrini studenca ga vodil napajat,
 ti z najrazličnejšim cvetjem rogovje si zdaj mu ovijal,
 zdaj pa kot jezdec, na hrbtu sedeč, s škrlatnim povodcem
 brzdal si mehka mu usta in semkaj in tjakaj veselo
 gnal ga. In neko poletje opoldne bilo je, ko sonce
 žgalo tako je, da Raku obalnemu vzbokli so kraki
 rdeče žareli; tedaj se na travnato jaso utrujen
 jelen je zleknil počivat, hladil se je v senci drevesni.
 Kiparis mladi takrat ga je, fant je bil res nepremišljen,
 z ostrim ostnikom zadel. Ko je videl, da s tem je jelenu
 vzel življenje, je hotel umreti; zaman mu je rekel 130

Fojb, naj nikar ne žaluje za njim, ker nič ne pomaga.
 Vsemu navkljub se je žalosti vdal in za zadnji dar prosil
 višnje bogove le to, da na veke bi smel žalovati.
 Glej, ko v žalosti silni mu slednjič je kri oslabela,
 udje začeli so vsi zeleneti, lasje, ki še pravkar
 z belega čela so spredaj viseli, so zdaj spremenili
 v liste bodeče se; ko so nasršili se, proti nebu
 z vitkim so vrhom štrleli in gledali zvezde bleščeče.
 Vzdihnil je bog in žalosten rekel: »O, jaz bom za tabo,
 ti žaloval boš za drugimi; s tem boš trpeče tolažil!«

140

Orfejeva pesem

Drevje vseh vrst je pevec privabil in potlej je sedel
 v sredo divjadi in množice ptic, ki tja jih je sklical.
 Spet je strune napel in s palcem jih zraven preskusil;
 sicer različno zvenele so, vendar je čutil sozvočje
 skladno ubrano, udaril je vanje in pesem zapel je:
 »Pesem o Jupitru – vse je v njegovi oblasti – začni zdaj,
 muza čez vse plodovita! Jaz sam sem o Jupitra moči
 večkrat govoril, ko resno ob strunah sem pel o gigantih,
 hkrati o strelah, ki vsul jih je nanje na poljih flegrajskih.
 Zdaj pa naj strune milejše uberem, o mladcih zapel bom,
 ki so bogovi ljubili jih, in o dekletih, ki vdala
 vsa so se blodni ljubezni; za strast zaslužila so kazen.

150

Iuppiter et Ganymedes (10.143–161)

Ganimed in Hijakint

Višnjih vladar se nekoč je za Frigijca vnel Ganimedea,
v svoji ljubezni je nekaj iskal, kar hotel bi biti
rajši kot Jupiter. Ni pa hotel prevzeti podobe
drugega ptiča kot orla, ki strele bi zmožel nositi.
Brž kot navidezen ptič je odletel po zraku in zgrabil
Ilijca; ta od tedaj do danes mu vrče nataka, 160
Jupitru z nektarjem streže, čeprav je Junona nevoljna.

Tebe pa tudi v nebo, Amiklid, bi Fojb si prestavil,
če bi usoda nesrečna mu čas za to naklonila.
Kar se je dalo, si več en, ker vsakokrat, kadar prežene
zimo pomlad in za Ribami mokrimi Oven nastopi,
spet oživiš in lepo zacvetiš na ledini zeleni.
Tebe nadvse je ljubil moj oče in v Delfih, ki sredi
vsega sveta so, je manjkal zaščitnik takrat, ko je hodil
k Evrotu bog, ko je hodil na jug, v neutrjeno Sparto.
Nič se tedaj ni za liro in ni se za puščice zmenil, 170
nase pozabil je, ni se upiral prenašati mreže,
pse ti voditi in s tabo hoditi po strmih pobočjih.
Spremljanje dolgo prešlo je v navado, navada v ljubezen.
Nekega dne, ko med prihajajočo nočjo in preteklo
bil je na sredi Titan in enako od njiju je oddaljen,
slekla sta se in bleščéče natrla z olivnim se oljem,
potlej pa disk sta težak tekmovaje začela metati.
Prvi ga Fojb zavihtel in zalučal ga v vetrni zrak je
s takšno močjo, da njegova je teža razgnala oblake.
Dolgo je trajalo, preden je padel iz zraka na zemljo, 180
pričat, kako se pri metu z močjo zvezala je spretnost.

Apollo et Hyacinthus (10.162–216)

Brž nepremišljeni Tajnarec, vžgan od v hipu razvnete želje, da z njim bi nestrpno pomeril se v igri metanja, hitel pobirat si disk, ki pa trda so tla ga odbila tebi v obraz, Hijakint. Enako tedaj kakor mladeč tudi sam bog prebledel je, ko padlega dvignil in grel je, hudo mu rano sušil in z zelišči različnimi skušal dušo ujeti, da ne bi ušla. Bilo pa zaman je znanje njegovo, ker rana bila je neozdravljiva. Kot če vijolico kdo v namakanem vrtu nalomi ali pa mak ali lilijo; hitro na rjavkasto steblo glavo uvelo povesi in več ne vzdrži se pokonci, temveč z vršičkom upognjenim zemljo zaman ogleduje. Glava tako brez moči pred smrtjo je zdaj omahnila, tilnik sam sebi je v breme bil, sam je počival na rami. »Ojbalov sin, umiraš, mladosti oropan,« govoril Fojb je, »in rano, ki gledam na tebi jo, jaz sem zakrivil. Žalost si moja in moj zločin in moji desnici tvojo gre smrt pripisati, ker jaz sem vzel ti življenje. Vendar pa, kaj sem zagrešil? Ničesar, če nočem imeti igre za krivdo, in reči, da krivda je to, da sem ljubil. O, da bi dano bilo mi s teboj ali zate umreti! Ker pa mi kruta usoda to brani in zdaj me ovira, z mano boš vedno, ostal boš spomin na mojem jeziku. Lira, ki v mojih rokah je, vedno bo tebe slavila, ti pa boš cvet in boš s črkami vzdih te tožbe posnemal. Čas bo prišel, ko se tudi največji junak bo spremenil

190

200

v isto rastlino; na listih njegovo ime se bo bralo.«
 V času, ko s temi besedami to je Apolon govoril,
 kri, ki je stekla na zemljo in tam orosila je travo,
 nehala biti je kri, ker iz nje je pognala cvetlica,
 bolj bleščeča kot tirski škrlat, prav takšna kot limbar,
 le da škrlatna bila je, medtem ko je lilija bela.
 Ko ga je s tem počastil, še ni bil Fojb zadovoljen,
 listom še svoje vzdihljaje je vtisnil; zdaj bereš tam AI AI,
 črke, ki bog jih v žalosti svoji na cvet je začrtal.
 Sparta se ni sramovala, da v njej Hijakint se rodil je,
 danes še vedno časti ga in sleherno leto še vedno
 ob hijakintijah zdaj ga slavi v slovesnem sprevodu.

210

Cerastae et Propotides (10.217–242)

Kerasti in Propojtide

Če bi slučajno kdaj kdo Amatunto rudarsko povprašal,
 če so iz nje Propojtide, ta bi tajila, enako,
 kakor je tiste, ki včasih iz trdega čela štrlela
 dva sta roga jim, po čemer dobili ime so Kerasti.
 Jupitru, gostov zaščitniku, stal je pred njihovim vhodom
 le za pohlepen zločin oltar. Če tujec je videl
 okrvavljenega, mislil si je, da tam so zaklali
 dojna teleta kot žrtveni dar in ovce dvoletne.
 Bil pa je gost zaklan! Žalile so žrtve grozljive
 Venero blago, hotela pustiti je mesta in polja,

220

vendar je rekla: »Le kaj zagrešili so kraji, kaj kriva moja so mesta? Le kaj bila naj bi njihova krivda? Rajši brezbožni naj rod pokori se za kazen v pregnanstvu ali umre naj, če drugega ni med pregnanstvom in smrtjo. Kaj pa, če je? Če jih jaz kaznujem s spremembo telesa?« Ko je ugibala, v kaj jih lahko preobrazi, rogove videla je in pomislila: »Te bi lahko jim pustila.« Močna telesa zato jim pretvorila v divje je bike. 230

Drzno takrat so razvratne Propojtide zanikovale Venere sveto božanstvo. Zato jih je z jezo zadela, prve baje so začele s prodajo teles in lepote. Sram je izginil; nato je še kri na licih strdela, trde so skale postale. Razlika je komaj zaznavna. 240

Pigmalion

Ker jih Pigmalion videl je v takšni sramoti živeti, ta razuzdanost, ki dala narava jo največ je ženskam, v njem je zbudila odpor in samski brez žene je živel. Dolgo je bil neoženjen, sameval je v postelji prazni. Vmes pa je s svojo večino nekoč slonovine se lotil, kip čudovite lepote, kot nima je ženska, je sklesal, potlej pa v to umetnino se svojo razvnet je zaljubil. Pravo dekliško telo je kot živo bilo, da bi menil – hoče se gibati, to preprečuje mu zgolj sramežljivost. Takšna umetnost bila je v tej umetnini. In čudil, vnmel se v srcu Pigmalion za izklesano telo je. Večkrat ga z roko je gladil, da videl bi, če iz mesa je ali iz slonje kosti – nič več se ni zdelo koščeno. Kip je poljubljal in mislil, da kip poljube mu vrača, menil se z njim, ga objemal, ob misli pa, da bi se prsti vtisnili v kožo, se zbal je, da tam bi ostale podplutbe. Zdaj se je kipu dobrikal, prinašal mu razna darila, kakršna deklice rade imajo, kot školjke in gladke kamenčke, ptičice, lilije, kot raznobarvne cvetlice, pisane žoge in solze, ki točijo jih Heliade. Tudi oblekel jo je in na prste ji prstane dal je, dal ji za vrat je dolgo ogrlico, a iz ušesa droben visel ji je biser, verižica šla je čez prsi. Vse se podalo je, vendar ni gola nič manj bila lepa. Dal jo je zdaj na blazino, obarvano z dragim škrlatom, 250 260

rekel ji »ljubica«, potlej pa spet, kot kaj bi čutila,
nagnjeni vrat ji ljubeče polagal na mehko je perje.

Pygmalion (10.243–299)

Venerin praznik, ki ves ga je Kiper proslavljal, prišel je,
padale v beli so vrat zabodéne junice, živali
krivih, svetlo pozlačenih rogov, in dim se kadila
dvigal je. Ko je Pigmalion žrtev opravil, obstal je
tik pred oltarjem in prosil boječe: »Bogovi, če dati
morete vse, si to zaželim, da moja soproga bila bi« –
slonokoščenska ni upal si reči – »kot slonokoščenska.«
Venera zlata, ki sama bila je na prazniku svojem,
vedela je, kaj hoče, in znak mu je dala ugoden,
trikrat je ogenj vzplamtel in visoko se v zubljih je dvignil.
Ko se je vrnil domov, je h kipu šel deklice svoje,
legel na posteljo, tam jo poljubljal. Kar topla bila je.
Vnovič premaknil je usta, z rokami potipal je prsi,
že slonovina postajala mehka je, že se pod prsti
brez trdote je vdala, tako kot se vosek himetski
v soncu zmehča in se da, ko ga palec pregnete, različno
oblikovati, da spet v uporabi postane koristen.
Čudil se je, veselil se ter v dvomu, boječ se prevare,
zopet in zopet je svojo ljubimko preskušal z rokami.
Živa bila je, utrip je čutil na žili podalcem.
Pafijec ni več našel besed, da bi Veneri z njimi
sploh lahko se zahvalil, potem pa na prava je usta
ustnice svoje pritisnil – in deklica dane poljube

270

280

290

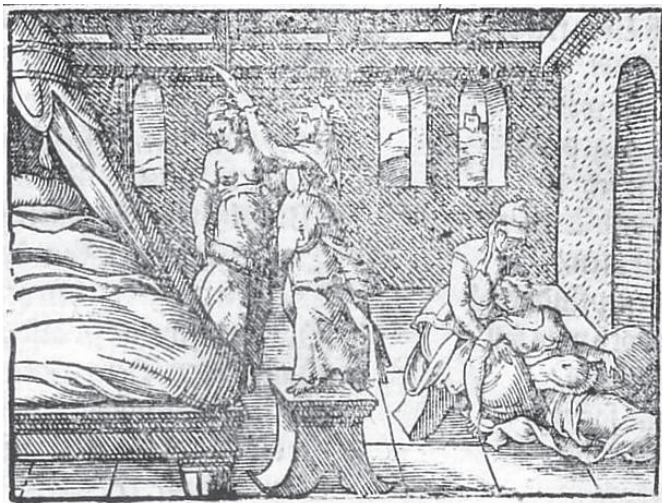
vse je čutila, zardela, nato pa uprla boječe
svoje oči v njegove in zrla v nebo in v ljubimca.
Sama boginja bila je za pričo pri njuni združitvi.
Ko sta devetič rogova se lunina v oblo strnila,
Pafa takrat je rodila, ki dal ime je otoku.

Mira

Tudi Kinira, ki zanj bi veljalo lahko, da je srečen,
ko bi ostal brez otrok, je prav tako ona rodila.
Hčere, očetje, odidite proč, ta pesem bo strašna! 300
Če pa pustite, da pesem vam moja bo srca ganila,
meni in zgodbi, ki zdaj jo prepevam, ni treba verjeti;
in če ji boste verjeli, potem verjemite še v kazen!
Res, če narava dopušča, da takšen zločin se odvije
[ismarske kraje blagrujem in svet, v katerem živimo],
našo deželo blagrujem, da daleč od tistih je krajev,

kjer se zgodila je takšna grehota. Kar naj ima balzam,
cimet in kóstum in drevje ima naj, ki z njega cedi se
smola dišeča, in cvetje različno ima naj Panhaja,
ko pa ima tudi miro, ki novo ničvredno drevo je. 310
Sam Kupido je pričal, da niso njegove puščice,
Mira, nikdar te ranile; ni svetil pri tvoji zablodi.
Ena od treh sestra te je s stigijsko baklo ožgala
in z nabrekli mi kačami. Zlo je mrziti očeta;
tvoja ljubezen pa hujši zločin kot sovraštvo je. Mnogi
snubci so k tebi prihajali, ves Orient te je snubil
v tekmi mladine za roko. Lahko bi med vsemi od njih si,
Mira, izbrala moža, le da enega ne bi med vsemi!
Sama je vedela, vsa se branila je gnusne ljubezni:
»Kam me zanaša, kaj mislim,« tako si je rekla. »Bogovi, 320
vdanost otroška in sveta pravica očetna, vas prosim,
dajte, preprečite zlo in ustavite mojo zablodo,
če je resnično zabloda. Sicer spoštovanje otroško
takšne ljubezni ne brani. Živali se družijo druge
brez posebne izbire; junici ne zdi se sramotno
vzeti na hrbet očeta in žrebec zaskoči žrebico,
kozel pa svoje mladice in ptice se pari s tistim,
čigar semena so plod. Presrečne živali, ki vse to
smejo, brez vsakih ovir! Z ljudmi je drugače, ker skrb nam
dala je trde zakone in kar dovoljuje narava, 330

brani neljuba postava. Bajе pa še vedno živijo
 ljudstva, kjer s sinom se mati in hčerkа z očetom se družі,
 kjer spoštovanje otrok v podvojeni ljubezni naraste.
 Oh, zakaj se nesrečnica nisem med njimi rodila,
 ne bi me mučil ta kraj! Pa kaj, da spet isto premišljam?
 Proč, prepovedano upanje, proč! On moje ljubezni
 vreden je, vendar kot oče. In prav zato, ker sem hčerkа
 Kinira slavnega, h Kiniru leči ne smem kakor ženska.
 Ker pa tako je moj, ni moj, saj mi krvno sorodstvo
 škoduje in je v pogubo, kot tujka bila bi močnejša. 340
 Šla bi daleč od tod in svet zapustila domači,
 le da pred grehom zbežim, a blodna me strast zadržuje.
 Tukaj vsaj Kinira gledam, v dotik mi je dan, govorim z njim,
 dajem poljube mu, ko že nič drugega ni mi mogoče.
 Kaj bi še drugega sploh hotela, dekle nespoštljivo?
 Veš, kako bi pravice sprevrгла in zmedla imena?
 Hočeš zdaj materi tekmica biti? Ljubimka očetu?
 Sestra bi sinu bila in bratu bi mati postala?
 Nič ne bojiš dolgolasih se sester in kač počrnelih, 350
 kakršne vidi zločinec, ko ena za drugo se bliža
 z baklo grozotno? Zato pa premisli in dokler s telesom
 nisi grešila, ne greši v predstavah, nikar ne oskrunjaj
 silne narave zakona z ljubeznijo protinaravno.
 Željo uredi, saj stvar ni možna. On sam je pobožen,
 pravnost spoštuje – a jaz bi želela, da bil bi bolj strasten!«

Myrrha se necatura (10.300–401)

To si je pravila. Kinira vmes je ob množici vrednih snubcev ugibal, kaj zdaj naj stori, in ko jih po vrsti imenoval je, je njo spraševal, kdo mož bi bil zanjo. Sprva molčala je, ko pa očetu je gledala v lica, vsa je žarela in tople oči so se vmes orosile. 360

Kinira menil je, da je vse to iz deklinške bojazni, brž jo tolažil je, solze ji brisal, jo zraven poljubljal. Mira poljubov bila je vesela in ko jo je vprašal, kakšnega hoče moža, je rekla: »Enakega tebi!« Ni razumel odgovora, hčer je pohvalil in rekel: »Vedno tako me spoštuj!« Tedaj, ob takšnih besedah, v trpki zavesti zločina dekletu obraz je upadel. – Polnoč bila je in sen pomiril skrbi in ljudi je, Kinira hči pa se budna je mučila v strasti zdivjani, blodne je želje obujala, v svojih jih mislih vrtela, zdaj obupavala, zdaj je hotela poskusiti, vendar kakor želela je, sram jo žgal, ni vedela, kaj bi. 370
Kakor nasekano deblo, ki čaka na zadnji udarec, kam se zvrnilo bo, samo ne ve, in povsod se bojijo: v ranah srce tako omahuje zdaj semkaj zdaj tjakaj, ko na obe strani se nenehno nestalno nagiba. Druge rešitve ni našla kot smrt v uteho ljubezni. Smrt si izbrala je. Vstala je in si sklenila s konopcem vrat zadržniti. Pas pritrdila je v vrhu podboja: »Kinira dragi, pozdravljen; ugani, kaj v smrt me je gnalo,« 380 to je dejala, ko blede je vrat nameščala v zanko.

Pravijo, da so ušesa redničina zvesta ujela njene besede. Bedela je svoji rejenki pred pragom. Vstala je, starka, odprla je vrata in, ko je uzrla samomorilno pripravo, je kriknila, strgala haljo, hkrati se tolkla po prsah, ko snela z vratu ji je zanko, jo razvozlala – in potlej šele je začela jokati in jo objemati ter spraševati po vzroku obupa. Nemo molčalo dekle je in gledalo v tla je negibno, žal ji bilo je, da zdaj je zalotena, ravno pred smrtjo. 390 Starka je vztrajala, sive lase je odkrila in prsi, vse usahle, pri zibki, pri prvi je hrani prosila, naj ji zaupa, od kod bolečina. Ko Mira zavrne, zraven zavzdihne, dojlja pa ni in ni popustila, vse je hotela zaupno izvedeti, njej pa je rekla: »Daj, povej mi, želim ti pomagati, kakor sem stara.

Če je ljubezen, zagovor poznam in potrebna zelišča,
 če te je kdo uročil, bom s čarom pregnala uroke,
 če pa je jeza bogov, se z žrtvami da pomiriti.
 Kaj naj bi mislila drugega? Vidim, da varno in srečno 400
 dom in imetje uspevata; mati in oče sta živa!«
 Mira, ko sliši besedico »oče«, globoko iz prsi
 vzdihne. In starka pri tem, čeprav ne sluti strahote,
 vendar začuti, kako je posredi nekakšna ljubezen.
 Še jo je vztrajno prosila, naj, karkoli je, razodene,
 hkrati jo vso v solzah je vzela je, starka, v naročje,
 šibka objela dekle z rokami in tole ji rekla:
 »Vidim, da ljubiš. Ne boj se, zanesi se, tebi sem zvesta,
 nikdar od mene izvedel ne bo tvoj oče ničesar.«
 S krila skočila je Mira kot blazna in v posteljo skrila 410
 svoj obraz ter kričala: »Odidi in bedni sramoti,
 prosim te, zdaj prizanesi!« Ker ni odšla, je še rekla:
 »Pojdi že – ali prenehaj; zločin je, kar vedeti hočeš!«
 Starka se stresla je, spet od strahu in starosti drhteče
 roke stegnila ter padla proseč varovanki pred noge,
 zdaj ji je laskala, zdaj jo strašila in zdaj ji grozila,
 naj ji vendar zaupa skrivnost, kako si s konopcem
 smrt je iskala. Pri tem obljubila pomoč je v ljubezni,
 če ji zaupa. In Mira je dvignila glavo, s solzami 420
 prsi močila rednici in skušala večkrat priznati.
 Vsakič je spet pomolčala, nato pa si v svoji sramoti
 lica zastrla in rekla: »O, mati, presrečna ob možu!«
 Spet je zavzdihnila. Starka je vse razumela, pretreslo
 ude premrle je prav do kosti, a na glavi ji hkrati
 beli lasje so se sršili in se ježili. Nato je
 marsikaj rekla, da zlo bi ljubezen, če šlo bi, izbila.
 Mira pa, dasi je vedela, da jo svari po pravici,
 rajši izbrala je smrt, če ne bi uspela v ljubezni.
 »Živi in svojega ljubi ...« Ni upala reči »očeta«;
 starka je raje utihnila, prošnje v nebo je poslala. 430

Myrrha patrem cupit (10.401–487)

Cererin praznik slavile so matere leto za letom, praznik, ko v beli obleki so vence iz žitnega klasja v dar nosile boginji za svojega ploda prvine in je devet noči veljala prepoved ljubezni z moškim dotikom. Kenhréida, kraljeva žena, takrat je z množico mater deležna bila skrivnostnih obredov. V postelji bil je zato brez žene zakonske Kinira. Našla ga tam je prevneta rednica opitega z vinom, rekla, da ve za dekle, ki ga ljubi, hvalila lepoto, vendar ime zamolčala. Ko kralj je povprašal po letih, »Mirinih let je,« je rekla. Ukazal je, naj jo privede. Šla je k njej in ji rekla: »Veseli se, moja rejenka, zmagali sva!« Nesrečnica ni se preveč vzradostila, že jo je mučila slutnja, pa vendar bila je vesela: takšna razklanost se kdaj naseli v človeški naravi.

440

Bil je čas, ko vse je molčalo in že med Medveda svoje ukrivljeno oje voza je Volar zaobrnil: ona tedaj je začela z zločinom. Z neba je zbežala luna bleščeča in črni oblaki zakrili so zvezde – noč je ostala brez svoje svetlobe. Kot prvi zakril si Ikar obraz si in ti, Erigona, predana očetu.

450

Trikrat se noga spotakne kot znak, naj se vrne, in trikrat sova zlovešča ji dala je znak z mrtvaškim napevom, vendar je šla in v nočni temi se je manj sramovala. Z levo držala je starko za roko, a z desno previdno

pot je iskala v temi in prišla je do spalnice, s praga
 vrata odprla – in že jo rednica je noter povlekla.
 Njej so kolena se tresla in klecala, kri in z njo barva
 zginila vsa je z obraza, pogum ji pri tem je upadel.
 Kolikor bližja bila je zločinu, tem bolj se je bala, 460
 žal ji bilo je predrznosti, spet bi se rada vrnila.
 Oklevajočo je starka povlekla in, ko pred visoko
 posteljo jo je privedla, je rekla: »Imej jo, Kinira,
 tale je tvoja!« – Tako je združila telesi nesrečni.
 Vzel na ogabno je posteljo svojo rojenko roditelj,
 strah ji deviški preganjal, boječo spodbujal in zraven
 »hčerka« ji rekel, nemara zaradi razlike v starosti,
 ona pa »očka« nazaj, da greh bi ne bil brez imena.

Potlej, po tej združitvi z očetom, odšla je iz sobe,
 v sebi nosila je seme zločinsko, sprejeto v zablodi. 470
 V noči naslednji je spet grešila, pa znova in znova,
 dokler ni končno Kinira želel po tolikih stikih
 svoje ljubimke spoznati. Ko dal je prinesiti svetilko,
 greh in hčer je spoznal. Molče v preveliki bridkosti
 svetel je meč izvlekel iz tam visečega toka.
 Mira bežala je, v varstvu noči se ob trdi temi je
 smrti rešila. Potem je, blodeč po prostranih poljanah,
 kraje panhajske in palme arabske pustila za sabo.
 Mesecev polnih devet je blodila, nato se je končno
 vsa utrujena v Sabi ustavila v dneh, ko je komaj 480
 breme pod srcem nosila. Ni vedela, kaj naj sploh prosi,
 v strahu pred smrtjo in sita življenja tako je molila:
 »O, če priznanje poslušá katero od dobrih božanstev,
 žalostne kazni, ki res jo zaslužiim, ne bom se branila,
 vendar kot živa bom živim v spotiko in hkrati odveč bom
 mrtva umrlim; bogovi, kraljestvi obe mi vzemite,
 raje mi vsej spremenjeni življenje in smrt odrecite!«
 Njeno priznanje bilo je nekje sprejeto, ker hitro
 zadnjo so željo bogovi uslišali. Ni še končala,
 že ji zemlja je noge prekrila in že izza nohtov 490
 krive pognale so ji korenine, opora za deblo.
 V les spremenile kosti so se; mozeg se v njih je ohranil,
 kri je v sokove prešla in roke postale so veje,
 prsti pa vejice; koža postala je skorjasto lubje.
 Že lesenelo telo je noseče in že lesovina
 prsi zastrla je in, ko je vrat bil na vrsti, nič več ni
 mogla strpeti in sklonjena v les, ki segal je kvišku,

glavo zarila je v skorjo trdikasto, skrila obraz je.
 Res je hkrati s telesom zgubila poprejšnje občutke,
 vendar še joče in solze še tople kapljajo z drevesa.
 Solze so cenjene, mira, ki teče iz skorje, še vedno
 njeno ime ohranja, spomin, ki ostal bo na veke.

500

Myrrha Adonidem parit (10.488–519)

Venera in Adonis

Grešno spočeti otrok je v drevesu dorastel; iskal je
 pot, da zapustil bi mater in ven se izvil iz telesa.
 Sredi drevesa se trebuh nabrekli je bočil: razganjal
 plod je mater, ki ni imela besed v bolečini,
 več ni mogla klicati Lukine kot vse porodnice.
 Vendar drevo je po svoje rojevalo, vse je ječalo,
 zvijalo se, vse mokro od solz, ki so tekle po lubju.
 Blaga Lukina si vzela je hip ob trpečem drevesu,
 roke primaknila, rekla besedo, olajšala porod.
 Brž se drevo je razklalo in izza razpočene skorje
 živ se izmotal je plod, zajokal je deček. Najade
 v mehko so travo polegale ga, tam so mu kožo natrle
 s solzami matere. Da, še sama Zavist mu priznati
 morala bi, da je lep; kot amorčki nagi na sliki,
 takšen je bil. Da ne bi se ločil od njih po okrasju,
 tul bi jim moral odvzeti, morda pa ga njemu dodati.

510

Venus Adonidem amat (10.525–559)

Čas kot na krilih beži neopazno in vara in nič ni
 urnejše, kakor so leta, saj on, ki je sestri in dedu
 520 sin bil, skrit nedavno v drevesu, rojen še pred kratkim,
 že se razvil je v najlepšega dečka, postal je mladenič,
 mož, ki v svoji lepoti je samega sebe nadkrilil.
 Vnel je še Venero; s tem maščeval je materin ogenj.
 Sin otuljeni namreč некоč je mater poljubljal,
 prsi ji ranil je s puščico, ta je iz toka štrlela.
 Sina je jezna boginja nagnala. A hujša bila je
 rana od tega, kar sprva se Veneri sami je zdelo.
 Vneti za moško lepoto nič več za kitorsko obalo
 ni ji ni bilo in ne za Paf sredi širnega morja,
 530 Knid riboviti pustila je, z njim Amatunto rudarsko,
 da, še nebo, ker ljubši ji bil od neba je Adonis.
 Njega držala se je in ga spremljala, vajena vedno
 v senci muditi se zgolj in skrbeti za svojo lepoto,
 z njim je hodila po gorah, gozdovih, obraslem skalovju
 kakor Diana v obleki, spodrecani prav do kolena.
 Ščuvala pse je, lovila je vse nenevarne živali –
 zajce poskočne, jelene z visokim rogovjem in srne;
 veprov nasilnih, volkov grabežljivih in z njimi medvedov
 z močnimi šapami, teh se je vseh ognila, in levov,
 540 teh, ki veliko živino napadajo, sebi za hrano.
 Teh da se boj, kot da kaj opomin bi zalegel, je tudi
 tebe, Adonis, opomnila. »Plašne le hrabro napadaj,«

rekla je, »z drznostjo iti nad drzne preveč je nevarno.
 Glej, da ne boš nepremišljen, mladenič, ker jaz bom nesrečna,
 nič ne izzivaj zveri, ki jim daje narava orožje,
 slava bi tvoja me stala preveč. Ne mladost ne lepota
 niti kar Cerero gane, ne bo ti levov ganilo
 niti ščetinastih veprov in tudi ne druge zverine.
 Strelo imajo v ukrivljenih oklih razdraženi vepri,
 strašni v napadu in v svoji togoti so rjavkasti levi –
 rod, ki res ga ne maram.« Ko fant je povprašal po vzroku,
 rekla je: »Vse ti povem, da se čudil boš stari grehoti.
 Toda napor nenaden utruja; poglej, tu je *topol*,
 v senčico blago te vabi, pod njim pa travnata jasa
 nudi ležišče in tu bi si rada s teboj odpočila.«
 Legla na zemljo je v travo in že se je stisnila k njemu,
 glavo mu dala v naročje, ko vznak je legel mladenič,
 vmes ga poljubljala, zraven pa vpletla naslednjo pripoved.

550

Atalanta in Hipomen

»Najbrž si slišal že kdaj za žensko, ki v teku ugnala
 hitre je moške. Ni bajka bila o njej govorica;
 res jih je premagovala, a vendar ne mogel bi reči,
 ali hitrejša v nogah ali lepša bila je v telesu.
 Ko jo nekoč zanimal je mož, ji bog je povedal:
 »Tebi ni treba moža, Atalanta. Ne družì se z moškimi;
 možu ne boš ušla in še živa ne boš se spoznala.«
 Strah jo prevzel je pred to napovedjo, v gostih gozdovih
 neporočena živela je, s težkim pogojem odbila
 množico snubcev, ki k njej so hoteli. »Dobi me,« je rekla,
 »kdor me bo v teku premagal. Z menoj tekmujte v hitrosti:
 hitri dobil za nagrado bo ženo si v zakon, počasnim
 smrt bo plačilo. To naš bo dogovor na tem tekmovanju!«

560

570

Hippomenes et Atalante (10.560–681)

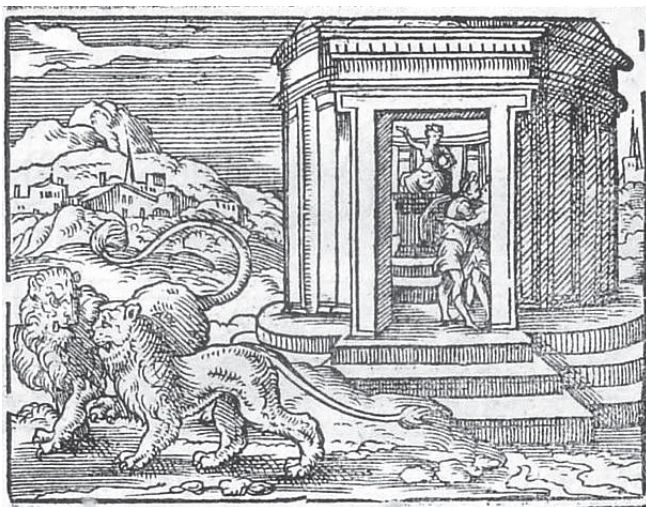
Res pogoj je bil trd, a tolikšna moč je lepote:
 množica drznih snubačev takoj je sprejela njen predlog.
 Hipomen tam je sedel in ko gledal je tekmo nevarno,
 rekel je: »Kdo bi v nevarnosti takšni boril se za ženo?«
 Vse preveliko ljubezen mladeničev s tem je obsojal.
 Ko pa obraz in slečeno njeno telo je zagledal,
 tako, kot moje je – ali kot tvoje, če žensko bilo bi,
 dvignil je roke začuden in rekel: »O vsi, ki še pravkar
 grajal sem vas, oprostite! Dobitka, ki trudite zanj se,
 nisem poznal.« Ko to je dejal, se še sam je zaljubil,
 v želji, da kdo izmed mladcev ne bil bi hitrejši, in v strahu
 vsem je zavidal. »Zakaj bi še jaz ne poskusil,« je rekel.
 »Kaj, če sreča me čaka v tej tekmi?« Nato je pristavil:
 »Temu, ki tvega, pomaga sam bog.« Tako je premišljal,
 vtem, ko kot ptica po zraku letela po tleh je mladenka.
 »Puščica Skitov ni nič hitrejša,« si mislil pri tem je
 mladec aonski, še bolj pa se čudil je njeni lepoti.
 Videl je namreč, kako obdržala je v teku lepoto.
 Veter ji z nog begotnih odnašal je dolgo obleko,
 preko prebelega hrbta lasje so vihrali in z njimi
 lične podveze, ozaljšane z robom, pod njenim kolenom.
 Drugo prebelo dekliško telo ji vse je zardelo,
 kakor se v svetlo dvorano, zastrto s škrlatno zaveso,
 rdečkasta senca spusti in zgrinja po njej se in širi.

580

590

Vtem, ko je to kot gledalec motril, Atalanta dosegla
 zadnji je cilj in potem, zmagovalka, dobila je venec.
 Druge, premagance, smrtna je kazen med vzdihii zadela.
 Vendar mladenič ob takšni usodi se nič ni prestrašil. 600
 Stopil na plan je, pogledal mladenki v obraz in ji rekel:
 »Kaj ti bo slava cenena iz zmag nad okornimi snubci?
 Z mano pomeri se! Če mi bo sreča naklonjena, zmagam;
 nič se za malo ne bo ti zdelo, da jaz sem bil prvi.
 Vedi, da oče je moj Megarėj iz Onhestide; njemu
 ded je Neptun – in jaz sem pravnuk vladarja nad morjem.
 Moje junaštvo ni manjše kot rod, če zmagaš nad mano,
 boš s Hipomenom premaganim slavno ime pridobila.«
 Vtem, ko je to govoril, Shojnejeva hči je prijazno
 gledala, v dvomu, kaj bolj si želi, poraz ali zmago. 610
 »Kdo je bog, sovražen lepotcem,« je rekla, »ki hoče
 njega sedaj pogubiti, ko žene ga v smrtno nevarnost,
 v želji, da bil bi moj mož? Saj nisem ga vredna dobiti.
 Ni me lepota njegova ganila, čeprav bi me mogla,
 fant je še skorajda deček; ne on, mladost se mi smili.
 Kaj pa njegovo junaštvo in duh, ki smrt ne straši ga?
 To, da je sam četrti v sorodstvu z vladarjem vodovja?
 Kaj pa, da ljubi? Da toliko da na mojo ljubezen?
 Saj je pripravljen na smrt, če usoda mu mene odreče!
 Tujec, dokler še lahko, zapusti krvavo ležišče, 620
 zveza z menoj je okrutna. Nobena ne bo te odbila,
 vsaka poštena in pametna s tabo želela bo v zakon! –
 Kaj me vznemirjaš, ko tolikim prej sem vzela življenje?
 Sam bi pomislil! Naj pade če ni ga doslej izmodrila
 tolikih snubcev poguba in drzno igra se z življenjem.
 Torej naj pade še ta, ki hotel je z mano živeti,
 smrt, ki ni je zaslužil, naj zanj bo plačilo ljubezni?
 Samo sovraštvo neznosno bo zmaga mi takšna prinesla.
 Vendar ta krivda ni moja. Ko vsaj odstopiti bi hotel!
 Ali, če res si blazen, da vsaj hitreje bi tekel! – 630
 Res, kako mu nedolžen pogled iz deških oči je!
 Hipomen, fant nesrečni, da ne bi me nikdar zagledal!
 Vreden bi bil, da živiš, ker če jaz bila bi srečnejša,
 da, če sovražna usoda mi kratila ne bi zakona,
 ti si edini, ki voljna s teboj bila bi ležati.«
 To je rekla, še vsa neizkušena, v prvi ljubezni
 vedela ni, kaj bi, saj ni ljubezni zaznala.

Že k običajni sta tekmi klicala ju ljudstvo in oče,
 ko me Neptunov pravnuk je z glasom nemirnim poklical,
 Hipomen, in me je prosil: »Kiterka, rotim te, podpri me 640
 v drznosti in mi v ljubezni, ki ti si jo dala, pomagaj!«
 Vetrč tedaj dobrohoten prenesel mi milo je prošnjo;
 res me ganila je, res pomoč je bila že potrebna.
 Polje obstaja, ki pravijo tam mu ljudje Tamasensko,
 kipske zemlje najboljši izbor, ki so Stari ga meni
 šli posvetit nekoč, z določbo, da svet darovani
 moje svetišče naj bo. Na sredi ravnice drevo se
 v listju rumenem leskeče in veje mu v zlatu drhtijo.
 Tam tri jabolka zlata sem vzela nekoč, ko slučajno
 mimo sem šla, in odnesla jih v roki: nihče me ni videl, 650
 Hipomen sam je od mene izvedel, kako naj jih rabi.
 Trombe so znamenje dale in nagnjena že iz ograde
 brž sta pognala se, v teku sta komaj se tal dotaknila.
 Tadvá bi morje prešla brez kaplje na nogi, bi rekel,
 menil, da mogla bi preko stoječega klasja leteti.
 Množica je z odobravanjem hrupnim spodbujala mladca,
 ko je klicala: »Sedaj je čas in ugoden trenutek!
 Hípomen, hiti! Napni, napni in vso moč uporabi!
 Nič se ne mudi in zmagal boš!« Kdo ve, kdo bolj je vesel bil
 takihle klicev? Megárejev sin? Shenéjeva hčerka? 660
 Kolikokrat je zastala, ko že bi lahko ga pretekla,
 zrla mu dolgo v obraz in težko ga pustila za sabo!
 Usta brez slin so bila in suho sta sunkoma soplá,
 cilj pa še daleč. Tedaj Neptunov potomec je eno
 vzel izmed jabolk dobljenih in naglo za njo ga zalučal.
 Ona je vsa obstrmela in svetlega jabolka željna
 šla je za zlatom okroglim s poti in skrbno ga pobrala.
 Hipomen spet prehitil, prek polja se ploskanje sliši.
 Svojo zamudo in čas popravila s hitrim je tekom,
 kmalu mladeniča znova pustila za svojim je hrbtom. 670
 Spet zaustavljena z jabolkom drugim je znova dotekla
 mladca in spet prehitela. Ostal je še zadnji del proge.
 »Zdaj pomagaj, boginja, ki dar si mi dala,« je rekel,
 vrgel z mladeniško krepkim zamahom na drugo stran polja,
 kjer porabila bi časa precej, ji svetlo zlato je.
 Ko je ugibala, kaj bi, tedaj sem prisilila jaz jo
 dvigniti jabolko. Sadežu dala veliko sem težo;
 breme ji vzelo je čas, takoj se je spet zakasnila.
 Moja pripoved je zdaj počasnejša kot tek Atalantin:
 fant je pretekel dekle in dobil je svojo nagrado. 680

Cupido intempestiva (10.680–707)

Ne bi dejal, da sem vredna zahvale? Da fant bi kadilo
 v čast mi prinesel, Adonis? Pa ni se niti zahvalil
 niti kadila ni dal, nehvaležnež. Zato sem vzkipela,
 iz bolečine, prezrta in v strahu pred novim posmehom,
 z zgledom svarilnim sem šla nad oba, da se s tem zavarujem.
 K templju, ki nekdam po lastni obljubi sloviti Ehíon
 materi vseh bogov ga je dal zgraditi med drevjem,
 sem sta prišla in tu sta počivati trudna sklenila.
 Tam se na moje povelje v Hipómenu vnela takrat je
 sla neugodna, da rad bi takoj z Atalanto se združil.
 Blizu svetišča je temen bil prostor, podoben votlini,
 s plovcem naravnim pokrit, obredno bil svet je od nekdam.
 Vanj nanosili dotlej in postavili tam svečeniki
 mnogo, premnogo lesenih podob so starih božanstev.
 Sem je vstopil in s svojo nesramnostjo skrunil svetišče.
 Sohe so proč obrnile obraz, Kibela pa, Mati
 s stolpasto krono, je krivca že videla v Stiksa valovih.
 Kazen se ta ji je zdela prelahka; zato pa vratova,
 pravkar še bela, pokrila je rjavkasta griva, a prsti
 kremplji so krivi postali, ramena postala so pleča,
 teža je v prsi prešla, po pesku pa rep se je vlekel.
 Srepe postale oči so, namesto besed sta rjovel,
 gozd jima spalnica bil je in, ko so se drugi ju bali,
 brzde Kibeli kot leva sta grizla z zobmi, ukročena.
 Drag si mi, teh se ogibaj in z njimi se tudi izogni

690

700

Mors Adonidis (10.708–739)

Ko ga tako je opomnila, s svojo zaprego labodov
v zrak je zletela. Junak pa je njen opomin zanemaryl.
Psi, ki po jasnih sledovih so šli, prepodili slučajno
vepra so v gošči nekje; ko hotel je iti iz gozda,
sin ga Kinirov Adonis tedaj zadel od strani je.
Hitro zbesneli je veper z ukrivljenim oklom izvlekel
kopje krvavo, pognal se za fantom, ki skušal vznemirjen
priti na varno je, v lačne zasadil globoko, globoko
vse mu čekane in v zadnjih vzdihljajih ga vrgel na zemljo.
V svojem vozilu z labodjimi krili Kiterka po zraku
ni še prispela na Kiper, ko sliši nenadno v daljavi
tožbo mladeniča v zadnjih vzdihljajih; takoj obrnila
bele je ptice. Ko videla je z visokega etra
mrtvega skoraj, ki v lastni se krvi je tam premetaval,
dol se spustila je, nedra razkrila, lase si pulila,
bila po prsih z rokami, ki tega še niso počele.
Ko je tožila usodi, je rekla: »In vendar ne bo vse
tebi zapadlo, ohranil spomin se na mojo bo žalost:
tvoja se smrt bo, Adonis, odslej ponovila v podobi
letu za letom in z njo spomin na moje trpljenje.
Kri se ti v cvet spremeni. Zares, če Perzefona smela
žensko telo spremeniti je v meto, le kdo mi bo branil
to, da sina Kinirovega želim spremeniti?«
To je dejala Kiterka, nato pa takoj poškopila
kri z odišavljenim nektarjem. Brž ko se z njo je pomešal,

710

720

730

kri se je vzburkala, prav kot razburkajo kaplje deževne
lužo, ko kdaj ob nevihti gladina je polna mehurčkov.
Dolgo ni trajalo, niti še dobra ni ura pretekla,
že iz krvi je pognala cvetlica; ta prav kot granatno
jabolko zdi se po barvi, ki v plodnici skriva semenje.
Cvet pa je zgolj kratkotrajen; ker nežen prerahlo drži se,
zlahka odpade, ko stresa ga veter, ki dal mu ime je.«

Enajsta knjiga

Orfejeva smrt

Tačas, ko s takšnimi pesmimi trakijski pevec privabljal
 k sebi je drevje ter divje živali in skale premikal,
 ženske kikonske, ki svoja kipeča oprsja so skrile
 s kozuhovino, so videle z vrha, glej, nekega griča
 Orfeja, prav ko udarjal je v strune in pesem prepeval.
 Ena med njimi, z lasmi, ki so v vetriču lahnem vihrali,
 »Tu je,« je vzkriknila, »tu, prezirljivec menad!« In že tirz je
 pevcu božanskemu v usta tako blagoglasna zagnala,
 vendar ga, z listjem ovit, le oprasnil je, ne da bi ranil.
 Druga vanj vrgla je kamen, a kamen že v zraku ganilo
 zvočno soglasje je petja in lire ter, kot da ponižno
 prosi pred njim odpuščanja za tolikšno besno predrznost,
 padel je pevcu pred noge. A divji napad je naraščal
 z vso krvoločnostjo, blazna erinija stvar je vodila.
 Pesem bi pač omehčala orožje, a grozno kričanje,
 bobni, ob njih berekintske piščali z zakrivljenim rogom,
 ploskanje zraven bodrilno in vztrajno vreščanje bakhantinj
 lirin so glas prehrumeli. In šele tedaj je zardelo
 kamenje v krvi, od pevca, kot svet do tedaj ga ni slišal.
 Najprej še vedno od petja omamljene ptice neštete,
 kače in množico divjih živali, ki priče bile so
 Orfeja slavi – in vse so besneče Menade pobile.

10

20

Orpheus laceratur (11.1–43)

Potlej nad Orfeja šle so z rokami, opranimi v krvi, kakor nad sovo se spravijo ptice, ko kdaj jo podnevi vidijo, ali kot v amfiteatra areni v jelena psi se zaganjajo, dokler njih jutranji plen ne postane. Pevca tako so napadle in tirze, ovite v zelenje, vanj so metale, čeprav si jih niso za to naredile; druge so lučale grude, z drevesa odlomljene veje ali pa kamenje. In da jim besnim orožje pošlo ni, voli slučajno tam blizu orali so njivo in kmetje v potu so žilavi trdo ledino kopali, da borni živeži bi s tem pridobili. Ko videli tam so bakhantinj strnjeno vrsto, zbežali so brž in pustili orodje svojega dela. Po njivah raztreseni tukaj in tamkaj krampi so težki ležali, motike in dolge lopate. Vse so divje pobrale in vole rogate pobile, potlej pa v teku vrnile se v želji po pevčevi smrti. Komaj je roke iztegnil in prvič tedaj spregovoril, ne da njegove besede bi količkaj koga ganile, že so ubile ga te bogoskrunke. Pri Jupitru, duša v zrak je spuhтела prek ust, ki so prej jim prisluhnile skale, z njimi pa divje zveri, ki so s čuti njih glas razumele.

30

40

Nymphae mortuum lugent 11.44–66

Žalostne ptice so, Orfej, med množico divjih živali s kamenjem trdim, z gozdovi takrat žalovale za tabo, vsi, ki so večkrat ti v pesmi sledili, še drevje brez listja

golo takrat za teboj je jokalo. In v solzah baje so
 reke narasle: najade in z njimi driade bile so
 v črno obrobljenih haljah, lase so pustile spuščene.
 Udje povsod razmetani ležali so, glavo in liro 50
 Heber sprejel je – in čudno, ko plavali zdaj sta po reki,
 lira je žalostno nekaj tožila in mrtvi se jezik
 zraven je v tožbi oglašal, da žalostno breg je odmeval.
 Skupaj prišli sta do morja, pustili domačo sta reko,
 potlej sta skupaj pristali na Lesbu, ob mestu Metimni.
 Tukaj se glavi, ki z zmršenih las ji je voda polzela,
 v pesku na tuji obali strupena je bližala kača.
 Fojb tedaj je pristopil in zadnji trenutek preprečil
 kači ugriz: odprto ji žrelo spremenil je v kamen,
 prav kot bilo je takrat, je ostalo poslej zevajoče. 60

Senca odšla je v podzemlje, kjer kraje, ki prej jih je videl,
 vse prepoznala je. Šel je na blaženih polja, iskal je,
 našel je tam Evridiko, željno objel jo z rokami.
 Tu sta se drug ob drugem sprehajala vštric zdaj, zdaj zopet,
 kadar pred njim je bila, je sledil; in ko hodil je prvi,
 varno na svojo Evridiko smel se ozreti je Orfej.

Žalosten, ker je bil s tem ob pevca vseh svojih skrivnosti,
 tega zločina Liaj ni prenesel, poslal mu je kazen:
 žene edonske je vse, ki bile so takrat pri umoru,
 v gozdu priklenil ob tla z zavito močjo korenine.
 Vsaki podaljšal je prste na nogi, tam, kjer je pač stala, 70
 s konci zasadil jih v trda je tla – in že so pognale.
 Prav kakor ptica, ki v zvite in skrbno nastavljene mreže
 ptičarju kdaj se ujame za nogo in čuti ujetost,
 bije s perutmi, a v vsem plahutanju še bolj se zapleta –
 sleherna njih, vkoreninjena v zemljo, tako je brez haska
 v strahu bežala zaman. Korenina jo žilava s tem je
 zadrževala, ker ni se ji sploh pustila ganiti.
 Ko je pogledala, kje so zdaj noga in prsti in nohti,
 videla je, da so obla ji meča postala lesena,
 ko pa po stegnu se žalostna z desno hotela je tolči, 80
 roka je tolkla ob les. Lesene postale so prsi,
 pleča lesena; o dolgih rokah pa bi menil, da prave
 veje so, in bi zares v tem svojem se mnenju ne motil.

Mida

Bakhu vse to ni zadoščalo, šel je in tisto deželo
 z vrednejšim zborom zapustil in v timolski šel je vinograd,
 tja, kjer Paktol šumi, ki ni bil še zlat in mu torej
 ni še nihče zavidal takrat dragocenega peska.
 Satiri z njim so hodili in z njimi kot vedno bakhantke,
 manjkal je zgolj Silen. Ujetega frigijski kmetje,
 ko se je majal od vina in starosti, z lastnimi venci
 zvezanega so privedli pred Mida, pred kralja, ki orgij
 Orfej Tračan ga je bil naučil s Kekropcem Evmolpom.
 Brž ko kralj je zagledal družabnika v svetih obredih,
 ves vesel je naročil, da gostov prihod bi počastil,
 dvakrat pet dni in noči zapored takoj praznovati.
 Ko je nato na nebu enajstič pregnala Danica
 množico zvezd z višav, vesel se na Lidije polja
 kralj je napotil in mladcu rejencu je vrnil Silena.

90

Silenus »asellitans« (11.85–100)

Bog, ki bil je vesel, da znova je našel rednika,
 kralju hvaležen prepustil je, kaj naj za dar si izbere.
 Ta je slabo izbral: »Naredi, da vse, česarkoli
 s svojim telesom dotaknem se, v hipu zlato bo postalo!«
 Liber je željo uslišal in dar mu škodljivi naklonil,
 z obžalovanjem, ker ni si kaj boljšega rajši zaželel.
 Zla veseleč se odšel zadovoljen je kralj berekintski,
 sproti preverjal obljubo in raznih stvari se dotikal.

100

Stežka sam sebi verjel je, ko z nizkega hrasta odlomil
 vejo z zelenim je listjem in veja postala je zlata.
 Kamen pobral je na zemlji in kamen v zlato zrumenel je. 110
 Grude se zdaj je dotaknil in gruda ob moči dotika
 kepa zlata je postala. Ko trgal na polju je klasje,
 suho zlato je bilo, a ko jabolko z vej je utrgal,
 vsak bi imel ga za dar Hesperid. Če zdaj se podbojev
 s prsti dotaknil visokih je, v hipu so vsi zažareli.
 Kadar si roke v tekoči je vodi umival, bi voda,
 kakršna tekla je z rok, še Danajo lahko zapeljala.
 Komaj je želje obvladal; kar vse v zlato je spreminjal.
 Bil je vesel in služabniki zdaj pognili so mizo,
 polna bila je mesa in kruha bilo je zadosti. 120
 Toda ko kralj se z desnico je kruha na mizi dotaknil,
 Cererin dar ob njegovem dotiku takoj se strdil je.
 Ves željan se mesa z zobmi je hotel lotiti;
 ko ga je spravil pod zob, je v skorjico zlato ugriznil.
 Vinu, ki isti ga Bakh je dal, je vodo primešal,
 vendar mu zgolj raztopljeno zlato je teklo po grlu.

Ves zaprepaden ob zlu nenavadnem bogat in ubožen
 rad bi znebil se bogastva – in kar je pred kratkim želel si,
 zdaj je sovražil. Saj lakote ni mu obilje pregnalo,
 žgoča je žeja mu grlo sušila in, kot je zaslužil, 130
 muke priskutno zlato je prineslo. Zdaj k nebu povzdignil
 roke je krepke in rekel: »Lenaj! Odpusti mi, oče,
 grešnika brž se usmili in reši me zlate pogube!«
 Ko je pregreho priznal – bogovi so milostni – Bakh ga
 brž je uslišal in rešil daru, plačila usluge.
 Rekel je: »Da zaželeno zlato ti ne bo več v nadlego,
 pojdi do reke, ki blizu je Sardom, velikemu mestu,
 potlej pa dalje v gorovje nasproti tekočim valovom,
 dokler nazadnje te pot ne pripelje do tam, kjer izvira.
 Tja pod razpenjeni vrec, kjer vode se največ izteka, 140
 glavo položi, umij si telo in se greha operi!«
 Kralj je k reki odšel in vodo takoj porumenil
 zlati je čar, ki naenkrat prešel s telesa je v reko.
 Tamkajšnja polja, ki reka jim vir za življenje ponuja,
 zdaj so polna zlata in prst je blede ter trda.

Mida odslej je sovražil imetje in raje prebival
 v gozdu, na poljih, pri Panu, ki vedno je v gorskih votlinah.
 Duh pa ostal mu je puhel in kmalu nato mu je zopet

kakor že prej škodovala njegova zarobljena pamet.
 Daleč prek morja se Tmol razgleduje, ki strm se visoko
 dviga in dvoje prostranih pobočij v daljavo razteza,
 tostran do Sardov, a onstran konča se pri malih Hipajpih.
 Tam se je s pesmimi Pan pred nimfami nežnimi ustil,
 pesem preprosto igral na svirel, zalepljeno z voskom,
 zraven pa v nič je Apolonov spev dajal, ves predrzen.
 Slednjič je Tmol postal sodnik v tej tvegani tekmi.

150

Rex Midas iudex (11.146–193)

Stari sodnik se na svojo je goro usedel, odmaknil
 drevje od svojih ušes, da le hrastov mu venec obkrožal
 plave lase je in želod je visel nad vzboklimi senci.
 Pana nato je pogledal in rekel: »Sodnik je pripravljen!«
 Pan je tedaj zaigral na trstiko in pesem barbarska
 Mida, ki bil je slučajno navzoč, je scela prevzela.
 Tmol božanski obrnil je glavo in potlej pogledal
 Fojbu v obraz, in enako je drevje njegovo storilo.
 Lovor s Parnasa je Fojbu prekrival in venčal lasišče,
 s tirske škrlatom pobarvani plašč se mu vlekel po tleh je,
 slonokoščeno je liro vso s kamenjem dragim pokrito
 držal v levici, a druga je roka držala za plektron.
 Sam nastop je izdajal umetnika. Potlej je strune
 z večimi prsti prebiral. Prevzet od miline te pesmi,
 Tmol zaukazal je Panu, naj liri svirel se ukloni.

160

170

Vsi zadovoljni bili so z božansko razsodbo gorovja,
 Mida pa v njej je videl krivico, edini je sodbi
 šel ugovarjat. A Delijec tega ni mirno prenašal.
 Ni mu dopustil, da dalje imel bi človeška ušesa,
 raje je uhlje podaljšal. Ko hkrati ob tem je pokrtil jih
 s sivimi dlakami, dal jim je gibkost, da migal je z njimi.
 Drugo mu vse je ostalo človeško, ker kazen zadela
 v tem ga je zgolj, da ušesa dobil je počasnega osla.
 Sram ga bilo je sramote, ljudem jo je skušal prikriti,
 skušal je senca zastreti s škrlatno tiaro, a vendar
 strežnik, ki strigel navadno mu s škarjami dolge lase je,
 videl pri tem je oslovska ušesa. Čeprav bi raznesel
 rad, da je videl sramoto, ni upal o njej govoriti,
 toda obenem ni mogel molčati. Zato je izkopal
 nekaj prsti in kakšna ušesa je videl na kralju,
 s tihim šepetom tako izdal v izkopano je jamo.
 To, kar izdal je s svojo besedo, zasul in zagrebel
 z zemljo je, potlej pa tiho od jame pokrite odšel je.
 Tam je kmalu začelo poganjati gosto trstičje.
 Ko je ob letu doraslo, je vsem izdalo sadilca:
 v lahnem je vetriču južnem ponavljalo skrite besede,
 z njimi je vsem skrivnost kraljevih ušes razodelo.

Gradnja Troje

Ko se je s tem maščeval, je od Tmola po čistem se zraku
 sin Latonin odpravil. Na to stran morske ožine
 Hele Nefeline šel je, na Laomedontova polja.
 Tam sta dva rta, Sigéj in Rójtej; na sredi med njima
 v čast Panomfaju grmečemu bil je oltar starodaven.
 Najprej je Laomedóna od tod zagledal, ki novo
 Trojo gradil je, a kljub neprestanemu trudu je gradnja
 rasla počasi in zraven zahtevala silne izdatke.
 Hkrati z očetom, ki nosi trizob hrumečega morja,
 lik si človeški privzel je in Frigijcev kralju sta skupaj
 zidala mesto. Dogovor je bil, da plačal bo v zlatu.
 Delo sta res dokončala, a kralj ni plačati hotel,
 raje na vse je načine ju zmerjal in krivo prisegal.
 »Kazen za to ne uide ti,« morski vladar je zagrozil.
 Res je v Trojo skopuško nagnal vse svoje vodovje,
 kopno zalilo je morje in kmetom odneslo imetje,
 njive pa vse so takrat poplavalili morski valovi.

Neptunus et Apollo (11.194–220)

Vendar ta kazen še ni zadoščala: morska pošast je zraven kraljično zahtevala. To je, privezano k skali, rešil Alkid in hotel potem po dogovoru konje, v dar obljubljeni. Ko so plačilo za trud mu odrekli, Trojo, ki dvakrat prisege držala ni, v boju zavzel je. Tudi soborec njegov, Telamón, ni ostal brez nagrade, on je dobil Hesíono. Tudi Pelej se je s svojo ženo božansko proslavil. Nič več se odslej ni ponašal z dedom, le s tastom se je, ker ni med ljudmi bil edini Jupitrov vnuk – a edini imel je za ženo boginjo.

220

Tetida in Pelej

Tetidi stavec Protej je nekoč napovedal: »Zanosi, morska boginja, in mati boš sinu, ki v krepkih bo letih v delih prekosil očeta in bolj kakor on zaslovel bo!« Jupiter torej, da svet ne bi koga bolj cenil od njega, dasi mu v prsih srce je čutilo gorečo ljubezen, Tetidi morski se raje je ognil in ni se z njo združil, pač pa je svojemu vnuku in Ajaka sinu dopustil, kar si sam je želel, da združi se z morsko devico.

Tamkaj v Hajmoniji srpasto vbokel zaliv je, ki rta daleč mu v morje štrlita. Če morje bilo bi tam globlje,

230

luka bila bi, a ni, ker se plitvo nad peskom razliva.
 Skalna obala ne hrani sledov o kakšnih stopinjah,
 niti poti ni nobene, še morski je mah ne obrašča.
 Tam v bližini so mirte, ki polne so jagod dvobarvnih.
 V sredi je skrita votlina. Naravna, nemara umetna?
 Tega ne vem, a zdi se umetna. Prihajala vanjo
 večkrat si, Tetida, gola, sedeč na krotkem delfinu.
 Tam te Pelej je zalezal, ko speča si mirno ležala,
 ker pa si prošnjam uprla se, mož uporabil je silo,
 skušal okoli vratu te takrat je z rokama objeti.
 Res, če svoje lastnosti, spreminjanja v razne oblike,
 ne bi pri tem porabila, bi s tem te predrznež premagal.
 V ptico si zdaj spremenila se – ptico še vedno je držal,
 zdaj v plodonosno drevo – v drevesu Pelej obvisel je.
 Tretja oblika je progasta tigra bila – in prestrašen
 Ajakov sin ti s telesa je roke nasilne odmaknil.

240

Thetis et Peleus (11.221–265)

Z vinom, ki v morje ga zilil je, in z drobnom drobnice nato je
 morske bogove častil in jim zraven kadilo prižigal,
 dokler se ni mu iz morja karpatijski prerok oglasil:
 »Ajakov sin, zaželeno združitev takrat boš dosegel,
 kadar boš v spanec pogreznjeno v hladni votlini povezal,
 ne da bi vedela, z vrvico, z vozli, ki trdni držijo.
 Nič naj te s tem ne ukani, da tisoč oblik bo prevzela,
 drži jo, karkoli bo, da se v pravo ti spet preobrazi!«

250

To mu je rekel Protej in glavo spet skrnil je v vodovje,
zadnje besede prekril je val z razburkanim šumom.

Nagnil se že je Titan in v morje zahodno se spuščal
s svojim je vozom, ko lepa se spet Nereída vrnila
v skalno votlino je in na ležišču kot vselej zaspala.
Brž ko Pelej na njeno deviško telo se je spravil, 260
več oblik je zamenjala, dokler ni končno spoznala,
da je povezana, roki sta njeni razpeti vsaksebi.
Zdaj je slednjic zavzdihnila: »K zmagi ti bog je pomagal!«
Spet je pred njim bila Tetida, on nato jo objel je,
kar je želel, je dobil in jo s silnim Ahilom napolnil.

Dajdalion

Srečen je bil ob sinu Pelej in ob ženi ter vse je
šlo mu po sreči – le Foka nekoč je zločinsko umoril.
Ko je kot bratomorilec izgnan bil iz hiše domače,
moral je v beg. Zatočišče je našel v deželi Trahincev. 270
Tu nenasilno in nekrvoločno kraljestvu je vladal
Kéik, ki sin je Daničin bil, svetel v obraz kakor ona.
Toda takrat je bil mračen in komajda sebi podoben,
stalno je zgolj žaloval za svojim ugrabljenim bratom.
Ajakov sin zaskrbljen in utrujen prišel je do njega.
V mesto je vzel le peščico ljudi iz svojega spremstva;
kar drobnice in kar s seboj prignal je govedi,
vse pred obzidjem je pustil, nedaleč tam v senčni dolini.
Ko je dobil dovoljenje, da sme pred vladarja, z ovito
vejico oljčno v rokah povedal je, kdo in čigav je,
krivdo pa raje zamolčal, o vzroku za beg se zlagal je. 280
Prosil je zgolj, da lahko bi se kje v bližini naselil.
Njemu tako je s prijazno besedo odvrnil Trahiniec:
»Tudi preprostemu ljudstvu, Pelej, odprta so vrata
moje dobrote – in vedi, ne vladam odljudni deželi.
Ti še posebej zbudil naklonjenost v mojem si srcu
s slavnim imenom in z Jupitrom, dedom, zato ne izgublaj
s prošnjami časa – kar hočeš, dobiš. Napol naj bo tvoje
vse, karkoli zagledaš. In glej, da zagledaš najboljše!«
Potlej že spet je zajokal. Pelej s spremljevalci je vprašal,
kakšen je vzrok za tolikšno žalost, in on je odvrnil: 290
»Najbrž o ptiču, ki rop ga preživlja in pticam je v grozo,

mislite vsi, da tako operuten kot zdaj je bil vedno.
 Mož je bil, nprav pa je takšna ostala, kot prej jo imel je,
 brat moj, Dajdálion, v boju okruten in vedno nasilen.
 Ista oba naju mati rodila je, ona, ki svetla
 zoro prikliče in zadnja pred njo z neba se umakne.
 Jaz za mir sem skrbel in mirno v zakonu sem živel,
 bratu pa boj krvoločni ugajal je, to ga je vleklo.
 Hrabrost njegova premagala mnoge je kralje in ljudstva,
 zdaj pa ves spremenjen napada tisebske golobe. 300
 Híona hči je njegova prelepa bila, ki zamožna
 štirinajstletna kar tisoč je snubcev imela na voljo.
 Ko sta slučajno se vračala, Fojb iz Delfov njegovih,
 bog, ki je Majin otrok, pa z visokega vrha Kilene,
 Híono hkrati oba sta zagledala, hkrati se vnela.
 Ljubljenje v čas noči je odložil Apolon, a oni
 nič ni odlašal in s paličico, ki uspava, dotaknil
 brž se oči je dekleta. Dotik jo je čarno uspaval,
 bog pa ji silo je storil. Ko noč raztrosila po nebu
 zvezde je, Fojb si kot starka načeto že slast je privoščil. 310
 Ko pa noseči dozorel je plod in se čas je dopolnil,
 bog krilonogi je sina dobil. Ta zviti potomec,
 Avtolik, več in sposoben za vsako pretkano dejanje,
 belo iz črnega znal je napraviti, belo pa v črno –
 nič za očetovim znanjem in spretnostjo ni zaostajal.
 Z njim je hkrati se Fojbu rodil, ker povila je dvojčka,
 slavni po petju ubranem in zraven po liri Filámon.
 Kaj pa koristilo njej je, da dva je rodila, da dvema
 všeč bila je bogovoma, hčerka in vnukinja slavnih?
 Ni tako, da ljudem je slava velikokrat v škodo? 320
 Njej je že škodila! V svoji predrznosti s samo Diano
 merila svoj je obraz in grdila boginjo, ki slednjič
 rekla je v besu: »Potem naj ti všeč bo vsaj moje dejanje!«
 Nič ni odlašala, lok je napela in že je s tetive
 sprožila ostro puščico in jezik ji zlobni predrla.
 Jezik utihnil je, golsniti ni in ne črhiniti mogel,
 rada bi še govorila ... S krvjo je življenje odteklo.

Diana Chionem necat 11.301–345

S srcem potrtem takrat sem objel jo z žalostjo strica,
 hkrati pa ljubega brata tolažil, a mojo tolažbo
 oče sprejel je tako kot skala bučanje valovja –
 neutolažen za hčerko ugrabljeno zgolj žaloval je.
 Ko pa jo videl goreti je, štirikrat v sredo grmade
 skušal planiti je, štirikrat stran so ga drugi spodili.
 Bežal, drvel je razburjen čez drn in strn kot junec,
 kadar ga v tilnik sršeni zabadajo s svojimi želi.
 Meni takrat že, med tekom, se zdel je več kot le človek,
 menil bi, da so bežečemu zrasle na nogah peruti.
 Vsem se je torej umaknil in v želji po smrti se hitro
 vzpel je na vrh Parnasa. Ko tam z visoke pečine
 Dajdalion se je vrgel, usmiljen Apolon spremenil
 v ptiča ga je in na mah na perutih obdržal ga v zraku.
 Kljun mu upognjen je dal in na prste ukrivljene kremplje,
 drznost mu prejšnjo je pustil in moč, ki telo mu prekaša.
 Jastreb je zdaj, nikomur naklonjen, vse ptice preganja,
 sam trpi in hkrati še drugim povzročja trpljenje.«

330

340

Pelejevo govedo

Prav ko Daničin je sin o bratu to čudežno zgodbo
 pravil Peleju, je k njemu, zasopel od hitrega teka,
 varuh goveda, Fokejec Anétor, priletel in rekel:
 »Hitro, Pelej, Pelej, kot znanilec nesreče prihajam!«

Naj bo karkoli, pove naj, tako Pelej mu ukaže,
 dasi je strah Trahinca prevzel in je čakal v drhtenju. 350
 Oni začel je: »Živino utrujeno gnal sem k obali,
 sonce tedaj že na sredi neba je bilo in imelo
 takšno dolžino poti je za sabo tedaj kot pred sabo.
 Nekaj živine poleglo je v pesek rjavi, odkoder
 širnega morja gladino je gledalo, semkaj in tjakaj
 druga živina je stopala, vendar počasnih korakov,
 nekaj živali s privzdignjenim vratom je plavalo v morju.
 Tempelj ob morju stoji, ni marmornat, nima zlatnine,
 z gostim, visokim vejevjem star gaj ponuja mu senco: 360
 v njem nereide živijo z Nerejem – in to so božanstva
 tistega morja, mi pravil je ribič, ki mreže sušil je.
 Zraven stoji močvirje, obdano od gostega vrbja,
 voda, ki pride iz morja, je vzrok za nastanek močvare.

Peleus lupum vincit (11.346–409)

Šum in lomastenje vse naokrog sta z grozo navdala,
 grozna zverina, volkač, pokrit ves z glenom in s peno,
 planil nad nas je, cedil od krvi se je gobec strašanski,
 plamen rdeč iz oči mu je švigal in dasi sta hkrati
 bes in glad ga razganjala, bes je bil vendarle hujši.
 Ni bil tak, da s pokolom le nekaj govedi pomiril 370
 glad bi neznanski, o ne, kar naprej je živali po vrsti
 klal, dokler nenasiten ni zadnji utrnil življenja.
 Tudi od naših je mnoge oklal, ko smo čredo branili,
 brez pomoči so umrli. Obala bila je krvava,

morje pri kraju vse rdeče, a z barja si mukanje slišal.
 Vsako odlašanje v škodo bilo bi, ta stvar ne dopušča
 nič oklevanja. Dokler še kaj je, pojdimo, zgrabimo
 vsi za orožje, orožje – in s kopji vsi strnjeno nadenj!«
 To je povedal govedar, Peleja pa stvar ni ganila,
 spomnil se lastne je krivde, pomislil, zakaj je na škodi; 380
 Psamata, vdova, je s tem opravila žrtev za Foka.
 »Vsak naj vzame orožje, možje naj si vzamejo kopja,«
 kralj ojtajski je rekel in hotel je z njimi oditi.
 Toda Alkíona, žena, ki hrup jo medtem je vznemiril,
 k njemu takrat je pritekla, še las si ni prav uredila,
 z zmršeno glavo moža okrog vratu je objela,
 v solzah in zraven z besedo prosila, naj nudi pomoč jim,
 sam pa naj z njimi ne gre, da dve duši bo z eno ohranil.
 Ajakov sin je rekel: »Opusti, opusti, kraljica,
 lepo in nežno bojazen, dovolj je že ljuba obljuba! 390
 Ni mi, da šel bi z orožjem nad to nenavadno zverino,
 morsko boginjo je treba prositi.« Na griču se dvigal
 stolp je visok, priljubljen svetilnik utrujenim ladjam.
 Nanj so se vzpeli in videli z njega živino ležati
 tam po obali med mukanjem, zver pa je zraven divjala
 z gobcem krvavim in z dlako košato, namočeno v krvi.
 Roke je dvignil Pelej k obali širokega morja,
 Psamato sinjo je prosil, naj srd opusti in pomaga.
 Ajakov sin jo zaman je sam poskušal ganiti,
 Tetida s prošnjo šele je zanj odpuščanje dosegla. 400
 Volk pa, čeprav odpoklican, naprej je klal neusmiljen,
 divji od sladke krvi, dokler ga boginja ni v marmor
 trd spremenila, v trenutku, ko grizel junici je v tilnik.
 Vse razen barve telo je takrat ohranilo: le barva
 marmorna kaže in priča, da ni več volk, da nikomur
 ni se ga treba več bati. Usoda pa ni dovolila
 več Peleju pobeglemu, da bi se še udomačil
 v tej pokrajini. Dalje je begal, prišel je k Magnetom,
 kjer ga Hajmonec Akast je krivde umora očistil.

Keikova potovanja

Kéika vmes je še vedno vznemirjala brata usoda. 410
 Hkrati ob tem mu tesno je bilo ob znamenjih čudnih,
 ki so sledila po tisti nesreči, in sklenil je iti
 v Klar do boga, da sveto bi tam preročišče povprašal,
 kjer si je ljudstvo tolažbe iskalo. Odšel bi do Delfov,
 vendar tam s Flegijci roparski Forbant je pot mu preprečil.
 Kaj namerava, je prej Alkíono zvesto obvestil,
 to pa zazeblu je prav do kosti, da v obraz pobleдела
 vsa je kot les zelenike. Oči so ji solze zalile,
 trikrat je skušala spregovoriti, a trikrat premagal
 jok jo je, vendar v ihtenju mu tole ljubeče je rekla: 420
 »Kaj zakrivila sem, dragi, da zame srce si izgubil?
 Kje ljubezniva je skrb, ki zame nekoč si imel jo?
 Brez pomisleka zdaj boš zapustil Alkiono svojo?
 Ljubša ti dolga je pot? In ljubše ti zdaj je brez mene?
 Če bi po kopnem te pot vodila, bi pač žalovala,
 bala pa ne bi se, skrb se ne bi pomešala s strahom.
 Morje straši me, plaši me valov grozljiva podoba,
 videla zadnjič razbite sem ladje ostanke in večkrat
 brala imena na praznih grobovih, v katerih ni trupel.
 Nič se na to ne zanašaj, da tast tvoj sin je Hipótov, 430
 on, ki silne vetrove zaprte ima za pregrado,
 morje pa s tem pomirja takrat, ko to se mu zljubi.
 Kajti ko enkrat so prosti in prosto vršijo vetrovi,
 nič jih tedaj ne ustavi, vsa zemlja je njim prepuščena,
 sleherno morje in zraven oblake poljubno podijo,
 v divjem zaletu rumene in rdeče v njih vžigajo bliske.
 Kolikor bolj jih poznam – saj spoznala in videla večkrat
 v hiši domači sem majhna jih vse – tem bolj se bojim jih.
 Toda če prošnja te več ne ustavi, če misliš oditi, 440
 vzemi me, ženo, s seboj; ko tako bova skupaj na poti,
 bala bi tega samo se, kar moglo oba bi zadeti,
 naj bi bilo karkoli, to vedno pričakava hkrati,
 skupaj tako bi vozila se preko širokega morja.«

Rex Ceyx in mari alto (11.410–572)

Ajola hči je s temi besedami v solzah ganila
 zvezdnatega moža; še vedno je gorel v ljubezni.
 Vendar pa ni nameravane vožnje po morju odložil,
 niti ni hotel Alkione spravljati s sabo v nevarnost,
 pač pa ji z mnogo besedami plaho srce je tolažil,
 vendar zaman. Naposled dodal je svojim besedam
 to tolažilno obljubo – in ljubljeno z njo je uklonil:
 »Vsaka ločitev za naju je dolga, zato ti prisegam
 zdaj pri žaru, ki mati z njim sveti, da spet se bom vrnil,
 preden se ščip bo drugič pokazal, če da mi usoda.«
 Ko na vrnitev ji upanje zbudil je s takšno obljubo,
 brž iz ladjarne ukazal je ladjo privleči na morje
 ter ji takoj dodati še vso potrebno opravo.
 To videč je Alkiona v grozi začela drhteti,
 kot bi slutila prihodnost, in vso so jo solze oblile.
 Potlej moža je objela in z žalostnim glasom mu rekla:
 »Zdrav mi ostani!« In že se telo je zgrudilo na zemljo.
 Kéik bi rad se pomudil, a mladci, sedeči v dveh vrstah,
 k močnim so prsim tedaj pritegnili si vesla in hkrati
 v skupnem zamahu zarezali v morje. Oči orošene
 ona je dvignila, tam na ukrivljeni krmi moža je
 videla, ko jo je prvi, mahaje z roko, še pozdravljal,
 kar mu je vračala. Kmalu so kopno pustili v daljavi,
 več ni mogla z očmi razločiti človeških obrazov,
 vendar s pogledom še vedno do konca je ladji sledila.
 Kmalu več ladje ni videti mogla, tako da je v jadra,

450

460

plapolajoča z najvišjega jambora, zrla v daljavi. 470
 Ko niti jader ni videla, v prazni se dom je vrnila,
 vsa zaskrbljena, in legla. In prostor in postelja solze
 spet sta vzbudila Alkioni z mislijo nanj, ki je manjkal.

Ladja odšla je iz luke in veter razgibal vrvi je,
 vesla viseča mornarji takoj pritegnili so k boku,
 jadra razpeli vrh jambora, potlej pa drugo za drugim
 z njega spustili, da pihanje vetra lahko bi zajela.
 Manjšo morja polovico, gotovo ne več, prevozila
 ladja je, daleč bili sta obe obali, ko morje
 vzburkano proti večeru postalo je belkaste barve; 480
 vzhodnik začel je nenadoma pihati vedno močnejše.

»Z jambora prečnice močne spustite,« krmar je zaklical,
 »jadro pa vsako ovijte krog njih!« Tako je naročal,
 vendar sovražni vihar je preprečil, da to bi storili,
 morje je strašno bučalo, nihče ni slišal besede.
 Toda mornarji že sami hiteli so, eni so vesla
 spravljali, drugi utrjali boke in tretji vetrovom
 jadra izmikali. Vodo ta plal je in zlival jo v morje,
 drugi je prečnice spravljaj. Vse to je teklo brez reda,
 divje neurje je raslo in silni nasprotni vetrovi 490
 tepli so se in nenehno razdraženi burkali morje.

Bal se še sam je krmar in priznal, da še sam ne ve, v kakšnem
 stanju so, niti ne, kaj naj ukaže in kaj prepove naj:
 takšno neurje je scela presegalo znanje njegovo.
 Moštvo je kajpak kričalo, vrvi so v hrušču vrvale,
 val je ob valu visokem hrumel in eter grmel je.
 Morje se v silnih valovih je dvigalo k nebu v višave,
 zdelo se je, kot da s tem oblake na njem bi škropilo.
 Enkrat, ko rjavi je z dna premetavalo pesek, enake
 barve bilo je, spet drugič bolj črno od samega Stiksa, 500
 vmes se je zgrinjalo, belo obarvano v penah pršočih.

Ladjo trahinsko je kajpak metalo ob takšnih menjavah:
 zdaj se je zdelo, kot gledala z vrha visoke bi gore
 v samo globel Aheronta, a kadar jo dol je pognalo
 in jo obdalo globoko je morje, tedaj jim bilo je,
 kot da v višavo neba prav z dna podzemlja bi zrli.
 Večkrat, ko val ji je treščil ob bok, je zaškripala v grozi,
 prav kot utrdba načeta, ko kdaj jo zadene metalo
 ali ko oven železni udari, da v prah bi jo zrušil.
 Kakor razdraženi levi, ki sila jih v prsah požene 510
 proti orožju in proti naperjenim kopjem, tako je

v ladjo zaganjal se val, ko nastali ga veter je dvigal,
 višji veliko od nje. Majavi na ladji bili so
 klini že vsi in odpadla povsod so mašila iz voska,
 špranje režale so, skozi je vdiral voda pogubna.
 Glej, še dež je lil, kot bi sam oblak se utrgal,
 menil bi, da se poveznilo vse nebo je na morje,
 ali da morje razburkano v samo nebo se je vrglo.
 Jadra premočil je dež in nebesni naliv se je mešal
 z morskim valovjem. Na nebu bilo ni zvezde nobene, 520
 črna se noč je razgrinjala v svoji temi in neurju.
 V to temo švigajoče so strele svetile in z bliski
 morsko valovje ožarjale, vodo, ki skozi razpoke
 vsa razdivjana je vdiral v samo notranjščino ladje.
 Kakor vojščak, najbolj hraber med vsemi, ko večkrat napade
 mestno obzidje utrjeno, vžgan hrepeni po priznanju,
 slednjič pa prvi med tisočem drugih zavzame obzidje,
 v ladijske boke tako so devetkrat planili valovi.
 Ko pa se silnejši dvignil deseti je v svojem zagonu,
 prej ni nehal pritiskati s sunkom v utrujeno ladjo, 530
 dokler ni slednjič uspel in prodril za samo obzidje.
 Drugi so z druge strani poskušali vdreti v notranjost,
 kamor že prej del morja se v trup veslače izlil je.
 Nič drugače tedaj ni moštvo drhtelo na ladji,
 kakor meščani trepečejo, kadar sovražnik zidovje
 izpodkopava od zunaj in drugi že znotraj drži ga.
 Spretnost zaman je bila in upadel pogum je, ker smrti
 toliko kakor valov se je zdelo, da vdira na ladjo.
 Ta se je jokal, otrpnil je drugi, spet ta blagroval je
 mrtve, ki čaka jih grob; ta dar zaobljubljal božanstvu, 540
 k nebu, ki niti ni videl ga, roke zaman dvigoval je,
 prosil pomoč: ta spomnil se je očeta in bratov,
 oni otrok in doma, vsak tega, kar sam je zapustil.
 Keik pri tem na Alkíono mislil je, v ustih imel ni
 drugega kakor Alkíono in ko po njej hrepenel je,
 bil je vesel, da ni z njim. Rad videl bi rodno obalo,
 z zadnjim pogledom rad dom bi objel, a kje je, ni vedel,
 v takšnih vrtincih je morje kipelo in gostih oblakov
 smolnato črna tema je nebo do kraja zakrila –
 res, podoba noči se je zdela v tem dvakrat temnejša. 550
 Jambor v vrtinčastem svojem zaletu vihar je prelomil,
 zlomil je tudi krmilo. Kot kak zmagovalec ponosno
 val iznad plena je gledal na druge kipeče valove,
 potlej nekako tako, kot bi Atos in Pind kdo privzdignil

z njunega mesta in vrgel oba na široko bi morje,
 spustil se dol strmoglavo je, hkrati pa s težo in s padcem
 ladjo na dno je potopil. Že velik del moštva vrtinec
 strašni je zgrabil in nič več na zrak jih bilo ni, končali
 s svojo usodo so. Drugi grabili so v vodi za dele
 ladje razbite – in Kéik med njimi, čeprav je bil vajen
 v roki imeti le žezlo; zdaj klical je tasta, očeta, 560
 ah, a zaman! A največkrat v vodi naglas je poklical
 ženo Alkíono, nje se spominjal je, k njej hrepenel je,
 hotel, da truplo bi njej pred oči zanesli valovi,
 želel, da mrtvega ljubljene roke bi nje pokopale.
 Kolikorkrat mu je usta odpreti dal val, je plavaje
 klical Alkíono, slednjič še v vodo ime je govoril ...
 Glej, zdaj v sredo valov se črni oblok je vodovja
 zgrnil in morje planilo je nanj ter mu glavo zalilo.
 Temna ta dan bila je Danica, da ne bi je mogel 570
 več nihče prepoznati; z neba ni smela oditi,
 vendar si z množico gostih oblakov obraz je zastrla.

Ajola hči je takrat, ker vedela ni za nesrečo,
 štela noči in že šivati haljo hitela, ki naj bi
 on jo oblekel, in drugo, ki sama lahko bi jo vzela,
 kadar bi vrnil se – vendar zaman je čakala povratka.
 Vsem bogovom je večkrat pobožna prižgala kadilo,
 vendar je več kot v druga hodila k Junoni v svetišče,
 kjer za moža, ki ga ni več bilo, je pred njenim oltarjem
 vztrajno prosila, da zdrav bi ostal in se vrnil, da ne bi 580
 druge nobene od žensk bolj ljubil kot njo. Ta edina
 izmed vseh njenih se prošelj ji mogla je še izpolniti.

Alcyone Junoni immolat (11.573–582)

Več boginja ni prošelj za mrtvega mogla prenesti;
 da odvrnila od svojih oltarjev bi roke nesrečne,
 rekla je: »Irida, vestna znanilka vseh mojih ukazov,
 hitro do Spanca na dvor dremotni njegov se napoti,
 reci mu, naj Alkíoni v sanjah naslika podobo
 Keika mrtvega in naj ji vso resnico razkrije!«
 To je Iridi rekla; v tančico iz tisočih barv
 ta se je brž odela in v loku nebo preletela,
 šla po ukazu na dvor za oblaki, kjer vladal je Spanec.

590

Spanec

Blizu Kimerijcev votla je gora, v njej špilja prostorna,
 dom, kjer Spanec lenobni prebiva. Tja k njemu še Fojb ni
 s svojimi žarki nikoli prodril; ne zjutraj, ko vzide,
 niti opoldne in niti zvečer. Iz tal tam puhtijo
 v sivem somraku megle, povsod so same polsence.
 Tam ni nikjer petelina, ki s svojim predirnim kričanjem
 klical bi Zarjo, tišine ne zmoti ne pes, ki bi lajal,
 niti ne z gaganjem gos, ki še bolj je od psa občutljiva.
 Tam ne zveri ne goveda ne v vetru razgibane veje
 nikdar ne slišiš, še manj pa glasu človeškega bitja.
 Tiho in nemo je vse, le nekje izpod skale najnižje
 Leta izvira in šumoma teče ter s svojim šumenjem,
 ko se vali preko drobnega kamenja v strugi, uspava.
 Mak plodoviti pred vhodom v votlino cveti in nešteto
 drugih zelišč; uspavalne sokove teh rož si nabira
 vlažnata Noč in potem po zemlji temačni škropi jih.
 Vrat ni v tem domu nobenih, da ne bi tečaj kdaj zaškripal,
 tudi čuvaja nobenega ni nikoli na pragu.
 Sredi visoka je postelja, vsa je iz ebenovine,
 pernata je, enolična in s črno odejo pokrita:
 bog si na njej odpočiva lenobno raztegnjene ude.
 Vse okrog njega ležijo po tleh v različnih oblikah
 sanje opuhle, ki tam jih je, kolikor klasja ob žetvi,
 kolikor listja je v gozdu in kolikor peska na produ.

600

610

Iris somnum visitat (11.583–649)

Ko je poslanka vstopila, z rokami razgnala je sanje,
 ki so bile ji napoti, in v njene obleke bleščanju
 božji se dom je zasvetil. Počasi le bog je odpiral
 svoje zaspane oči, a mu znova in znova je glava
 kinknila, spet s kimajočo je brado zadeval ob prsi. 620
 Končno se vendar je zdramil, se dvignil z ležišča in vprašal,
 ker jo spoznal je, zakaj je prišla. Takrat mu je rekla:
 »Spanec, pokoj vsega stvarstva, o Spanec, najblažje božanstvo,
 duhu si v mir, pred katerim bežijo skrbi, a telesa,
 ki jih je zdelalo delo, krepčáš za nove napore!
 Sanjam daj videz resničnosti; takšnim jim potlej ukaži
 iti v Trahino, tja v Herkulov kraj, kjer kot kralj naj ponoči
 grejo k Alkioni; zraven naj še brodolom odigrajo.
 To ukazuje Junona.« Ko to mu je vse sporočila,
 Irida šla je, ker dalje prenašati nič več ni mogla 630
 silne sopare: počasi čutila zaspanost je v udih,
 brž je zbežala na vzbočeno pot, po kateri prišla je.

Oče nato izmed množice svojih sinov tisočernih
 Mórfeja, mojstra v snovanju prikazni, je zbudil za delo.
 Nihče posnemati spretneje znal ni kot on po ukazu
 hojo, obraz in način govorjenja. Pri tem je porabil
 najbolj značilne besede posnetih, celo oblačila.
 Vendar je ta le ljudi posnemal, medtem ko je drugi
 zver bil lahko in ptič in kača z raztegnjenim trupom.
 Ikel bogovi mu pravijo; ljudstvo mu reče Fobétor. 640

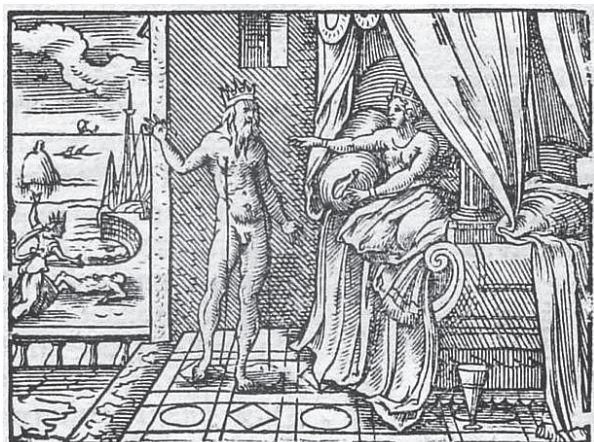
Tretji je Fantas, ki spet drugačne zna čare kot tadva:
 v zemljo in v skalo, v drevo ali v vodo in v vse, kar ni živo,
 more se ta spremeniti, ko vara. Vladarjem in kraljem
 ti se navadno ponoči prikažejo s svojim obrazom,
 k drugim ljudem in k preprostem ljudstvu pa hodijo drugi.
 Te je Spanec priletni prešel in izmed vseh bratov
 Morfeja zgolj izbral, da Tavmantove hčere izvršil
 nalog bi, sam pa potem prijetno utrujen je zopet
 z glavo zakinkal in zleknil se spet na visokem ležišču.

Alkionina preobrazba

Morfej je brž odletel, ne da s krili pri tem bi prhotal, 650
 letel je v noč in v kratkem se znašel je v mestu hajmonskem,
 kjer je krila odložil in Kéikov dal si obraz je,
 hkrati pa tudi njegovo postavo. Ves bled, že kot mrtev,
 ne da obleko imel bi na sebi, je k postelji stopil
 žene nesrečne. Premočena moževa brada bila je,
 z las pa mokrih njegovih je voda kar curkoma tekla.

Ko se je sklonil nad posteljo in so oblile ga solze,
 rekel je: »Žena nesrečna, me več ne poznaš? Jaz sem, Kéik!
 Mar me je smrt spremenila? Poglej me, takoj boš spoznala
 kdo sem, namesto moža boš našla le moževo senco. 660
 Tvoje mi prošnje, Alkiona, niso prav nič pomagale,
 mrtev sem. Nič več ne upaj in nič več zaman me ne čakaj!
 Južnik oblačni mi v morju Egejskem je ladjo zalotil,
 s silnimi svojimi sunki je metal in slednjič razbil jo.
 Moja je usta, ki tvoje ime zaman so klicala,
 voda zalila. In tega ne javlja ti nezanesljivec,
 niti izmišljena ni govorica, kar zdajle poslušáš:
 sam ponesrečenec zdaj obveščam o lastni te smrti.
 Vstani, razjokaj se, žalno obleci se in ne pošiljaj, 670
 ne da za mano bridko bi jokala, me v Tartar temotni.«
 Morfej govoril je z glasom, ki ves je bil tak kakor možev,
 to je vsaj mislila. Solze pri tem je prave pretakal,
 kot se je zdelo, in tudi z rokami ravnal je kot Kéik.
 Vzdihnila in zajokala zato je Alkiona v sanjah,
 roke razprla v objem, a pri tem le zrak je objela,
 ter zakričala: »Počakaj! Kam vleče te? Skupaj pojdiva.«
 Ko se ob lastnem je glasu in možu nemirna zbudila,
 najprej okrog je iskala za njim, ki ga pravkar je zrla.

Posli so slišali njene besede in luč ji prinesli,
 toda ko ni ga zagledala, tolkla po svojih je licih, 680
 strgala s prsi obleko in tolkla se tudi po njih je,
 las si sčesala ni, pač pa jih mršila in, ko vprašala
 oskrbovalka je, kaj žalosti jo, tako ji je rekla:
 »Ni je Alkione, ni je, umrla je s Kéikom svojim,
 vse tolažilne besede odslej opustite! Na morju
 vzeti mi je bil v brodolomu. To vem, saj ponoči sem sama
 videla spet ga, spoznala ga in ob slovesu sem roke
 k njemu stegnila, še zadnjič bi rada ga tu zadržala.
 Senca je bil, a resničen in pravi moj mož še kot senca.
 Res ni v obraz, če bi vedela rada, bil tak kot navadno, 690
 ni kot prej sijal. Bil bled je in nag in vse mokre,
 kakor sem videla, reva, imel še vedno lase je.
 Revež na temle, glej, mestu je stal ...« In iskala je, kje bi
 sled še lahko ostala. »Če kdaj sem česa se bala,
 to je bilo in zato sem prosila takrat, ko je hodil,
 naj ne zaupa vetrovom. Kako sem želela, da s sabo
 vzeli bi me, ko te je gnalo v pogubo. Oh, bolje bilo bi
 iti s teboj, da tako še trenutek življenja brez tebe
 ne bi potekel in smrt naju ne bi nikoli ločila.
 Zdaj pa umiram drugje in že se potapljam v valovih, 700
 morje brez mene ima me. Od morja še bolj bi okrutno
 moje srce bilo, če hotela še dlje bi živeti,
 tolikšno žalost nekoč preboleti. Pa tega storila
 nikdar ne bom in te nikdar, nesrečnik, ne bom zapustila.
 Zdaj ti bom vsaj spremljevalka: ker če že ne v žari, na grobu
 združil oba bo napis, in čeprav ne bodo ležale
 moje kosti ob tvojih, ime ob imenu bo stalo.«

Somnus-Ceyx Alcionem adit (11.650–749)

Več govoriti ji žalost ni dala, ob vsaki besedi
tolkla se je in iz dna srca vzdihovala v bridkosti.

Jutro bilo je, ko šla je iz hiše k obali in mesto 710

žalostna tam poiskala, od koder za njim ob odhodu
gledala je. In ko tam je bila, je tako govorila:

»Tu je odvezal vrvi in tu me v slovo je poljubljal!«

Ko se je tam spominjala vsega v pogledih na morje,
v bistri je vodi, še daleč, naenkrat zagledala nekaj,
kar se kot truplo je zdelo. Spočetka se ni razločilo,
kaj naj bilo bi. Potem pa, ko val ga nekoliko bliže,
vendar ne h kraju, je nesel, je jasno bilo, da je truplo.
Kdo bi bil, vedela ni; utopljenec jo čudno je ganil.

»Ah, nesrečnež,« s solzami v očeh kot neznancu je rekla, 720

»kdorkoli si, in žena, če kdaj si imel jo!« Valovi
truplo še bliže so gnali in bolj je sledila s pogledom,
bolj jo in bolj je vznemirjalo. Že je priplavalo k bregu,
že je bilo prepoznavno in že je spoznala – njen mož je.
»On je!« je kriknila, hkrati je tolkla po lastnem obrazu,
svoje lase in obleko si trgala, roke drhteče
h Kéiku vmes stegovala in zraven kričala: »O, takšen,
mož moj predragi, nesrečni, zdaj takšen se k meni boš vrnil?«

Tam je nasip bil, ob njem se lomila razsrjena sila
prvih valov je, a druge, še preden so vdrli, slabil je. 730

Tja je skočila. Potem pa, prečudno, od tam je vzletela,
s krili, ki pravkar so zrasla ji, enkrat je tolkla po zraku,
drugič po morski gladini kot ptica nesrečna, vodomka.
Dokler je letala, bridek ji glas je prihajal iz grla,
kot da tožila bi, zraven pa z drobnim je kljunom klepala.

Brž pa ko nemo, brezkrvno je truplo dosegla, ljubeče
nova je krila nad njim razgrnila, ga z njimi objela,
poljubovala zaman ga s trdim in mrzlim je kljunom.

Ali je Kéik res čutil kaj ali le v plivkanju vode
glavo je dvignil, ni vedelo ljudstvo. Pa vendar je čutil. 740

Končno obeh so bogovi usmilili se, spremenili
v ptiča so tudi moža. V enaki usodi ostala
trdna je njuna ljubezen in zveza se ni razvezala,
dasi sta ptiča postala, kot par zdaj vzgajata mlade.
V gnezdu, ki plava na vodi, prebije pozimi cel teden
ptica Alkiona, kadar spokojno varuje mladiče.
Morje tedaj valoviti preneha, ker Ajol vetrovom
vsem izhod prepove, da vnuki na vodi so varni.

Ajsak in Hesperija

Neki ju stavec je gledal, ko družno nad širnimi sta morjem letala, in je ljubezen do konca ohranjeno hvalil.

Drugi, če ni bil kar isti, nekoč je ob priliki rekel:

»Tale, ki leta nad morjem in tankih je krakov, kot vidiš,«

– v tem je pokazal ponirka z na dolgo iztegnjenim vratom –

»tale je tudi kraljevski potomec. Če hočeš poreklo vedeti vse po vrsti do njega, so predniki tile:

Il in Asarak, nato Ganimed, ki nekoč ga ugrabil

Jupiter je, pa Laómedon stari in Priam, Trojanec.

Hektorjev brat je bil tale in, če ga že v zgodnji mladosti

ne bi usoda povsem spremenila, nemara v junaštvu

ne bi za Hektorjem nič zaostajal po slavnem imenu,

dasi je Priamu tega Dimantova hči porodila,

Ajsaka pa je menda skrivaj pod senčnato Ido

Aleksirója rodila, dvorogega Granika hčerka.

750

760

Aesacos saxo se deiicit (11.749–795)

Ajsak sovražil je mesta in daleč od dvorov sijajnih rad se v odmaknjenih gorah mudil je in v krajih samotnih, v Trojo pa, ko je bil zbor, le redko, prav redko prišel je.

Vendar pa trdega ni bil srca, ki ga ne bi ljubezen

zmogla ujeti, ko večkrat iskano po vseh je gozdovih

videl Kebrenovo hčerko Hesperijo; ta si sušila

tam na očetovem bregu lase je, spuščene po hrbtu.

Čim jo je videl, je nimfa zbežala, kot srna pred volkom,

770

ki jo prestrašil je, ali kot utva, ki daleč od vode
jastreb jo kje preseneti. Trojanec za njo je udaril,
hitri zaradi bojazni sledil iz ljubezni je hitri.
Toda poglej, begunko je kača, prikrita med travo
v peto z ukrivljenim zobom ugriznila, strup ji je vlila.
Beg se je hkrati z življenjem končal. In kakor iz uma
Ajsak je mrtvo objel in dejal: »Žal, žal mi je lova,
tega si nisem želel, ne maram je, takšnele zmage!
Dva sva ti vzela življenje, nesrečnica; kača, ki rani,
vzrok za smrt pa sem jaz, ki sem večji zločinec kot ona.
S smrtjo zato ti bom zdaj za smrt poslal zadoščenje.«
To je dejal in s skale, od spodaj spodjedene z valom,
vrgel se v morje. Med padcem je vzbudil sočutje Tetiji;
rahlo sprejela telo je in v vodi ga s perjem pokrila,
ne da bi dana bila mu priložnost za smrt zaželeno.
Žal je ljubimcu bilo, da prisiljen naprej je živeti
in da duša ne more iz bednega iti telesa,
kakor bi rada. Ker zdaj so peruti mu zrasle na plečih,
vzletel je, potlej pa spet z višine se vrgel je v morje.
Perje blažilo je padec. Nato strmoglav se je Ajsak
besen v globino podal in zaman se poskušal končati.
Ves od ljubezni je shujšal, goleni postale so dolge,
vrat pa mu dolg je ostal in glava je daleč od trupa.
Morje zdaj ljubi, ime pa ima, ker v njem se potaplja.

780

790

Dvanajsta knjiga

Začetek trojanske vojne

Priam je zdaj žaloval za Ajsakom, ni namreč vedel,
 da je še živ in krilat, a Hektor je z brati za mrtvim
 žrtve opravil zaman ob gomili z njegovim imenom.
 Žalostnih teh opravil pa ni udeležil se Paris,
 ta, ki je ženo ugrabil in kmalu nato domovini
 vojno povzročil, ker tisoč je združenih ladij za njim šlo,
 z ladjami vred pa združena moč vseh zbranih Pelazgov.
 Nič maščevanje se ne bi zavleklo, če hudi vetrovi
 ne bi divjali na morju, da spotoma ladje pristati
 morale prej so v Bojotiji, v Avlidi, znani po ribah. 10
 Tamkaj po šegi domači so najprej pripravili žrtev
 Jupitru, že starodavni oltar se razbelil je v ognju.
 Vtem pa Danajci nenadoma videli sinjo so kačo,
 blizu oltarja je našla platano in nanjo se vzpela.
 Gnezdece z osmimi ptički bilo je na vrhu drevesa;
 ptičke in mater, ki v strahu je tam frfotala nad gnezdom,
 kača je brž zgrabila in spravila v žrelo pogoltno.
 Vsi so strmeli molče, le Testorjev sin, ki vnaprej je
 videl dogodke, je rekel: »Radujte se, zmagali bomo,
 Troja bo padla, Pelazgi, a treba bo dosti naporov!« 20
 Ptičev devet, je rekel, devet let vojne pomeni.
 Kača pa, kot se ovijala vej je zelenih v drevesu,
 okamenela je vsa in v podobi kamniti ostala.

Toda Nerej še naprej je divjal po aonskem vodovju,
 vojne ni maral prenesti. Trdili so mnogi, da Trojo
 rad bi zaščitil Neptun, ker on ji zgradil je obzidje.
 Testorjev sin pa je vedel za vzrok in ga tudi povedal:
 jezo deviške boginje deviška bo kri pomirila.
 Javni je blagor nato premagal sočutno ljubezen,
 kralj pa očeta in že Ifigenija, žrtev, ki dala 30
 kri bo deviško, je stala naenkrat ob žalostnih rabljih
 tam pred oltarjem. Boginja je ganjena z meglo pokrila
 vsem oči in med zmedo daritve ob glasnem rotenju,
 pravijo, živo Mikenko zamenjala z živo košuto.
 Ko se s primerno je žrtvijo zdaj potešila Diana,
 hkrati se s Fojbino jezo še morje je zdaj pomirilo,
 v tisoč so ladij zaveli vetrovi; čeprav so prestale
 mnogo težav, so slednjič pristale na frigijskem pesku.

Iphigenia in Aulide (12.4-38)

Sredi veselja med zemljo in morjem in nebom je prostor,
 mejno ozemlje med tremi svetovi, od koder natanko
 vidi se vse, pa čeprav bi bilo še v taki daljavi,
 v ta izvotljena ušesa pa sleherni glasek zaide.
 Fama tam vlada, ki dom si izbrala najvišje je v gradu
 z vhodi neštetimi, s tisočimi odprtinami v strehi,
 vrat pa nikjer ni nobenih, da vhod bi zaprla nad pragom.
 Dan in noč je odprt in, ves iz zvenečega brona,
 vedno brni in odmeva in vse, kar ujame, ponavlja.
 V njem ni nikjer miru in nikjer ni nobene tišine,
 vendar pa ni kričanja, je zgolj pritajeno šumljanje,
 kakršno slišiš, če plivkanje morja od daleč poslušáš,
 ali pa kakor zamolkel odmev po končanem grmenju,
 kadar se Jupiter v črnih oblakih je jezno oglasil.
 V sobah je vrvež, ker ljudstvo lahkotno prihaja, odhaja,
 vsepovsod laž se z resnico pomešana širi in tisoč
 izmišljotin, ko se zmedeno meša beseda z besedo.
 Eni med njimi si z marnjami polnijo prazna ušesa,
 drugi naprej prenašajo, kar so ujeli, in sproti
 raste izmišljeno, vsak prenašalec še svoje dodaja.
 Tam Lahkovernost živi in Pogrešek in ničeva Radost,
 Strah osupli je tam in Upor, ki nenadno izbruhne,
 z njim še Šušljanje, katerega vir docela neznan je.
 Sama pa vse, kar godi se na nebu, na morju, na zemlji,
 vidi razločno in hkrati veselje od tam preiskuje.

40

50

60

Bellum Troianum (12.39-69)

Fama je zdaj sporočila, da grško brodovje prihaja z vojsko veliko. Sovražnik tako ni prišel iznenada s svojim orožjem. Trojanci branili so svojo obalo, niso pustili izkrcanja. S kopjem kot prvega Hektor Protesilaja do smrti zadel je, že prvi spopadi stali drago so Danajce in Hektor po svojem dejanju slaven postal je. A vendar, kaj zmore ahajska desnica, Frigijci zdaj so krvavo čutili. Sigejska obala rdeča na mah je postala in Kiken, Neptunov rojenec, mož je tisoč usmrtil, Ahil je na vozu napadal s pelijskim kopjem in cela krdela uničil. Iskal je Kikna in Hektorja, srečal naposled pri tem se je s Kiknom. Hektor mu bil je namreč prihranjen za leto deseto. Konja, ki jarem ju tiščal za belim je vratom, podil je, proti sovražniku voz je naravnost usmeril in v roki kopje bleščeče vihtel je, ko hkrati tako je zaklical: »Kdorkoli si, mladenič, Hajmonec Ahil te ubil je, to naj ti bo za tolažbo po smrti!« Nič drugega rekel Ajakov vnuk ni in težko je kopje besedam sledilo, vendar, čeprav je brezhibno bilo in je dobro pomeril, nič ni železna konica opravila tam, kjer je padlo – prav kot bi topa bila, se odbila mu ost je od prsi. »Sin boginjin, po Fami poznam te,« mu rekel je Kiken, »kaj se zdaj čudiš, ker nisi me ranil?« (Resnično se namreč čudil je.) »Niti čelada, ki vidiš jo, z rjavkasto grivo, niti ne vzbočeni ščit, ki kot breme ga nosi levica,

70

80

nista v nobeno pomoč mi, imam ju samo za okrasje. 90
 Da, še sam Mars si zato ju nadene. Čeprav bi odložil
 tole obrambno opravilo, bi vendar ostal nedotaknjen.
 Drugo je, biti otrok boga, ki sam ukazuje
 bogu Nereju in hčerkam ter morju – in ne Nereidin!«
 To je dejal in že kopje zagnal, da bi to obtičalo
 v ščitu okroglem Ahilovem, vendar je to v medenini
 kož devetero predrlo in komaj v deseti obstalo.
 Brž ga junak je izdrl, z vso močjo grozovito
 kopje je zopet zagnal, a brez rane in sleherne škode
 zopet telo je ostalo. In tudi z naslednjim, že tretjim, 100
 Kiknu še praske ni pustil, čeprav se odprt je nastavljal.
 To ga tako je razvnelo kot bika na prostem v areni,
 kadar se besen z rogmi v izzivalno rdečino zažene,
 v tem pa spozna, da zaman se je vanjo zagnal in jo bodel.
 Vendar skrbno je pogledal, če kopju ni ost odletela –
 še jo imelo je. »Torej le roka je šibka,« je rekel,
 »moč poprejšnjo pa tu in ob tem naj bi kar izgubila?
 Res sem močan bil, ko prvi sem lirneško mesto podrl,
 v dneih, ko sem Tened in Eetijonove Tebe napolnil 110
 z njihovo lastno krvjo, in ko Káik ob silnem porazu
 tekel škrlaten je, ali ni Telef kar dvakrat občutil
 mojega kopja moči? In ob tistih, ki zdaj sem na kupe
 tu na obali pobil jih in vidim jih, močna bila je
 moja desnica – in močna mi tudi še zdaj je ostala!«
 To je dejal in kot dvomil bi v prejšnje junaštvo, zagnal je
 kopje v Menojta, nasprotnika, Likijec bil je po rodu.
 Z enim zamahom oklep in prsi pod njim je prebodel.
 Ta umiraje na trdo zemljišče je z glavo udaril.
 Kopje iz tople mu rane Ahil je izvlekel in rekel:
 »S tole desnico in s kopjem, ki vidiš ga, z njima sem zmagal, 120
 z njima še tega poskusim in, prosim, uspeh naj bo isti!«
 To je dejal in planil na Kikna. Jesenovo kopje
 ni zgrešilo, zadelo v nastavljeno levo je pleče,
 vendar se kot od zidu in od skale nazaj je odbilo.
 Tam, kjer Kiken zadet je bil v pleče, Ahil je opazil
 madež krvav, zaman ves vesel, ker nikjer ni nobene
 rane bilo, le Menojtova kri je na kopju ostala.
 Besen nato iznenada je z voza visokega skočil.
 Planil takoj nad sovražnika, varnega v svojem telesu,
 z golim je mečem Ahil in videl, da z njim je presekal 130
 ščit in čelado, a meč se je skrhal ob trdem telesu.
 Dlje vzdržati ni mogel, odvezel mu je ščit in ga trikrat,

štirikrat mahnil v obraz in po vboklih sencih še z držajem.
 Ta se umakne; Ahil je pritiskal, ga begal, napadal,
 nič miru ni dal osuplemu v zbegani grozi.
 Temu stemni pred očmi se in hkrati mu sredi poljane,
 ker se umikal je zadenjsko, skala korak zaustavi.
 S silno močjo ga Ahil preko nje je telebil na hrbet,
 potlej pa k tlom ga pritisnil in, ko mu še prsi trdo je
 tlačil s koleni in s ščitom, odtrgal mu s šlema je jermen,
 z njim ga krepko je privezal pod brado in grlo zadrgnil,
 kar mu je stisnilo sapnik in dihanju pot je zaprlo.
 Ko pa je sklenil nato, da premaganca slednjič opleni,
 videl je le še orožje; telo mu Neptun je spremenil
 v ptico, vso belo, ki svoje ime je po Kiknu dobila.

140

Achilles pugnans (12.70-167)

Kajnis

Ta napor in spopad sta prinesla večdnevno premirje,
 vojski sta zdaj odložili orožje, si vzeli počitek.
 V tem ko okope so frigijske čuvali stražniki budni,
 v tem ko so stražniki budni pazili na jarke argolske,
 dan je slovesni prišel, ko Ahil, zmagovalec nad Kiknom,
 Palado s krave krvjo pomiril je in njeno drobovje
 dal na žareči oltar. Ko vonj, ki bogovom je všečen,
 slednjič se v eter je dvignil, daritev bila je končana,
 kar še mesa je ostalo, pa vse je bilo za gostijo.

150

Zdaj so veljaki se zleknili, skupaj leže se gostili
 z mesom pečenim in z vinom preganjali skrb si in žejo.
 Ni jih pri tem kratkočasila lutnja ne pesem zveneča,
 ni jih dolga piščal zelenikina z luknjo pri luknji.
 Noč so prebili v pogovorih dolgih o vojnem junaštvu,
 v zgodbah o lastnih napadih in spet o napadih sovražnih, 160
 spominjajoč se nevarnosti tveganih, v vojni prestalih.
 Kaj naj drugega neki tedaj Ahil bi govoril,
 kaj govorili naj drugi bi vpričo junaka Ahila?
 Največ so vsi se menili o pravkaršnji zmagi nad Kiknom.
 Vsem se čudno je zdelo, kako da nobeno orožje
 mladcu ni moglo do živega, da, še meč se je skrhal,
 bil je ves neranljiv in nič ga ni moglo prebosti.
 Temu Ahil se je čudil in z njim vsi drugi Ahajci.
 V tem pa je Nestor tako spregovoril: »Za vas, ki ste mlajši,
 Kiken edini se ni železa ustrašil in rane; 170
 jaz pa nekoč še Perajbca Kajneja sem videl, ki bil je
 tisočkrat v boju zadet, telesu pa ni se poznalo.
 Slaven po svojem junaštvu Perajbec Kajnej je na gori
 Otris živel in tole bilo je na njem nenavadno –
 rojen je bil kot ženska.« Ta čudna novica prevzela
 vse je navzoče, prosili so brž, da bi več jim povedal.
 Tudi Ahil, ki je rekel: »Starina zgovorni, ti modrec
 našega časa, povej nam, kar vsi bi poslušali radi,
 kdo je Kajnej bil, zakaj se je, ženska, v moža preobrazil;
 v kakšni si vojni spoznal ga, v katerem spopadu in bitki, 180
 kdo ga je sploh premagal, če kdo je zmagati zmogel.«
 Nestor je rekel: »Čeprav visoka starost me ovira,
 vmes pozabil sem mnogo stvari iz svoje mladosti,
 vendarle mnogih spominjam se. V vsem, kar kdaj sem doživel
 v bojih in v miru, mi ta je še najbolj ostala v spominu.
 Meni, če komu, je dala življenja dolžina, da morem
 kot očividec o mnogih dogodkih poročati drugim;
 dve sem stoletji preživel in zdaj sem že tretje dočakal.

Neptunus Caenem cupit (12.189-209)

Kajnis, Elatova hči, je po svoji milini slovela,
daleč najlepše dekle med vsemi Tesalkami, mnogo
snubcev iz bližnjih in tvojih jo mest je želelo dobiti –
tvoja rojakinja namreč bila je, Ahil – a je niso.
Sam Pelej bi morda poskusil dobiti jo v zakon,
vendar je bržkone bil poročen že z materjo tvojo
ali z njo vsaj zaročen. Omožiti pa Kajnis z nikomer
ni se hotela. Baje si nekoč na samotni obali
morski je bog nasilno jo vzel, ko se šla je sprehajat.
Ko se Neptun naveselil je nove ljubezni, je rekel:
»Bodi prepričana, želje nobene ne bom ti odklonil,
zdaj si izberi, kar hočeš!« Ta glas se je kmalu razvedel:
»Tvoje nasilje,« mu rekla je Kajnis, »je v srcu zbudilo
strašen odpor, ne želim si nikoli več takšne izkušnje.
Daj, da več ženska ne bom, in vse mi tako boš podaril.«
Zadnje besede že z nižjim in z moškim je glasom izrekla,
moški je namreč postala, ker bog globokega morja
željo je njeno uslišal in zraven dodal neranljivost;
ni ga udarca bilo in ne meča, ki smrt bi pomenil.
Te pridobitve vesel, Atrakid je odšel in opravljal
moška dejanja, ko hodil poslej je po poljih penejskih.

190

200

Nestorjeva zgodba o kentavrih

V času, ko sin Iksiona drznega vzel je za ženo 210
 Hipodamijo, povabil je divje sinove oblakov,
 k mizam ukazal jim sestri v votlini, zasenčeni z drevjem.
 Zraven hajmonski veljaki prišli so in jaz sem bil z njimi,
 prostor svečanega dvora odmeval je v bučnem vrvenju.
 Peli so svatovsko pesem, dim ognja je šel po dvorani,
 množica mater in mladih žena je obdajala v krogu
 lepo nevesto. Ob njej smo Piritoja vsi blagrovali,
 vendar prezgodaj in zmotno, kot kmalu nam čas je pokazal.
 Evritu, silnih kentavrov najhujšemu, namreč tedaj je 220
 vino razvnelo srce, še bolj pa pogled na nevesto,
 strast ga je neukročena prevzela ob dvojni omami.
 Najprej prevrnjene mize skalile so vsem gostovanje.
 Evrit je Hipodamijo, nevesto, na silo ugrabil,
 zvelkel jo proč za lase, a drugi so druge, kot vseh je
 komu katera bila in je mogel: bilo je kot v vojni
 v mestu zavzetem. Od ženskega vrišča je dom kar odmeval.
 Brž smo se dvignili vsi in Tezej je kot prvi zaklical:
 »Kaj se ti meša, da v moji navzočnosti, Evrit, izzivaš
 tukaj Piritoja? Ti je neznano, da v enem dva žališ?«
 [Širokosrčni junak je komajda to izgovoril, 230
 že se je mednje prebil in ugrabljeno spet jim iztrgal.]
 Nič mu ni Evrit odvrnil, ravnanja tedanjega mogel
 ni zagovarjati, raje predrzen iztegnil je roke
 proti zaščitniku, z njimi udaril po prsih junaških.
 Vrč starinski je stal v bližini, poslikan z reliefi,
 silen in grob; Ajgejev pa sin je še silnejši planil,
 sam ga je dvignil in vrgel nasprotniku divjemu v glavo.
 Kri mu z možgani je tekla iz rane, iz grla pa vino,
 vznak na razmočeni pesek je padel, po njem se je zvijal.
 Bratje njegovi dvoliki razvneto ob smrti njegovi 240
 vsi tekmovali v en glas so kričali: »Na boj! Maščevanje!«
 Vino pogum jim je dalo in v prvem spopadu letele
 čaše so, vrči so krhki leteli in kotli trebušni –
 prej gostinski pribor je postal orodje morije.

Prvi se Amik, Ofionov sin, je predrznil in snel je
 hišne svetinje, ko prvi pograbil z oltarja je svečnik
 z mnogimi svečami, te so na njem plapolaje gorele.
 Z njim je visoko zamahnil kot tisti, ki hoče zadeti
 vola z obredno sekiro v bleščeči se vrat, in udaril

v čelo tako Keladonta Lapita, da z njim mu kosti je 250
 strl in z močnim udarcem mu ves obraz izmaličil,
 saj so oči izskočile in zbito bilo je okostje,
 nos pa se ves potlačen mu v trdo nebo je premaknil.
 Z nogo, ki javorovi jo je mizi odtrgal, je zrušil
 Amika Pelat iz Pele na tla in mu brado zbil k prsim.
 V tem, ko ta bruhal je kri vso črno in zraven zobe z njo,
 z drugim udarcem pri priči poslal ga je v Tartar med sence.

Grinej, ki stal je najbliže, tedaj je pogledal oltarje
 z besnim obličjem in kriknil: »Kaj ne bi poskusili s temi?«
 V hipu, ko to je dejal, orjak je zagrabil in treščil 260
 velik oltar, na katerem še ogenj je gorel, tja v sredo
 množice zbrane, kjer dva je, Broteja in Orija, zmrvil.
 Oriju Mikala mati bila je, ki večkrat odvezla
 s čaranjem luni roge je, čeprav se ji ta je uprla.
 »Kazen boš plačal za to, samo da si najdem orožje!«
 To je rekel Eksadij in naglo z visokega stebra
 snel je rogovje jelenovo, v žrtveni dar prineseno.
 Dva sta se roglja zadržala v očesni votlini, od koder
 Grineju vzela sta dvoje oči – nabodeno je eno,
 drugo, izteklo, pa v bradi je v strjeni krvi ostalo.

Rojt je tedaj z oltarja potegnil goreče poleno 270
 slivovo, mahnil in z njim prav ob desnem sencu, ki ga krili
 rdeči lasje so, prebil Haraksu črepinjo. Lase je
 plamen zajel mu takoj in kot suha so slama goreli,
 kri, ki se v rani je cmarila, že je neznansko cvrčala
 kakor žareče železo, ko vzame kovač ga iz ognja
 s kleščami krivimi, sune ga v vodo, železo pa v vodi
 v mlačno kopel pogreznjeno zvoke od sebe oddaja,
 v vodi naglas se ohlaja, cvrči in sika in štrka.
 Ranjenec ogenj požrešni v laseh je skuštran pogasil,
 potlej pa prag izril je iz tal in zadel ga na rame,
 dasi tako je težak bil, da bil bi za tovor na vozu. 280

Teža bremena ni dala, da prag bi v nasprotnike sunil,
 s klado kamnito je strl Kometa, ki stal je v bližini.
 Rojt ni mogel prikriti veselja ob takšni nesreči:
 »Takšnole moč bi privoščil vsej množici tvojih pajdašev!«
 S kolom, napol ožganim, je tretjič, četrtič zamahnil;
 s težkim udarcem Haraksu vezi je na glavi uničil,
 hkrati ko vse so kosti sesedle se v brozgo možganov.

- Zdaj je nad Evagra s Koritom šel in nato na Drianta. 290
 Ko se je Korit, ki prvi mu mah je poganjal na licih,
 zgrudil, je Evager kriknil: »Le kakšno si slavo pridobil
 z dečkovo smrtjo?« A Rojt mu ni pustil, da še bi govoril,
 divji v odprta mu usta je tleče poleno porinil
 in še naprej skozi usta potisnil globoko ga v prsi.
 Les nad glavo vihteč se vate, Driant, je zakadil,
 vendar pri tebi, divjak, se stvar je drugače končala;
 on zmagoslavno je kričal ob svojih morilskih uspehih,
 ti pa si kol ožgan med ramo in vrat mu zarinil.
 Vzviknil je Rojt in ko kol izmed trdih kosti je izvlekel 300
 s hudo težavo, že s svojo krvjo je oblit jo popihal.
 Ornej, Likábant in Medont, ki v desno je pleče bil ranjen,
 zraven še Tavmant s Pisénorjem – vsi so za njim pobegnili.
 Mermer, ki v teku pred tem je vse tekmovalce prehitel,
 to pot je hodil počasi, ker v boju močno je bil ranjen.
 Fol in Melánej in Abant, ki vepre lovil je, in Asbol,
 vedež, ki svoje zaman je odvrčal od boja, enako
 vsi so bežali. Ta Asbol je Nesu, ki bal se je rane,
 rekel: »Nikar ne beži, ker Herkulov lok boš dočakal!«
 Evrinom, Arej, Likida in Imbrej pa niso uspeli 310
 smrti zbežati, z desnico Driant jih je v prsi zabodel.
 S tabo bilo je podobno, Krenaj, čeprav si pobegnil,
 rano si staknil med begom, ko boju si hrbet obračal;
 vmes si se enkrat ozrl in težko te kopje zadelo
 tja med oči je, prav tja, kjer nos se pod čelom začenja.
- V tolikšnem hrupu pa s sladko pijačo na mrtvo omamljen
 ležal je tam Afida in nič ga ni moglo zbuditi;
 v mlahavi roki še vedno napolnjeno čašo je držal,
 vznak na medveda osajskega kožuh kosmati raztegnjen.
 V tem ga od daleč zagledal je Forbant, da nima orožja, 320
 vtaknil v jermenje pri kopju je prste in spečemu rekel:
 »S Stiksom pomešano vino boš pil!« In ne da bi čakal,
 s svojim kovanim jesenovim kopjem takoj je zabodel
 v vrat mladeniča, tam, kjer slučajno iztegnjen je ležal.
 Smrti ni nič občutil, iz polnega grla mu tekla
 črna je kri na ležišče in spotoma v čašo njegovo.
- Videl sem tudi Petraja, ko skušal izriti iz zemlje
 želodonosni je hrast. Oberoč objemal je deblo,
 majal ga sem in tja; ko hrast se je nagnil, omajan,
 vrženo kopje Piritojevo je Petraja zadelo 330

v rebra in prsi drhteče mu k trdemu hrastu pribilo.
 Hrabri Piritoj pa, kakor so pravili, zraven ubil je
 Lika in Hromija, vendar je z zmago nad njima priboril
 manjšo si slavo, kot prej sta mu dala jo Diktij in Helop.
 Helop zadet je bil s kopjem, ki glavo mu vso je prebilo,
 vdrlo pri desnem ušesu in spet izstopilo pri levem.
 Diktij, ki sin ga podil je Iksionov, v strahu je s strme
 skale na bregu spodrsnil, bežeč je v prepad strmoglavil,
 v padcu pa hkrati še jesen neznanski nesrečno polomil
 s težo telesa, tako da mu drob obvisel je na krclju. 340

Kot maščevalec njegov je takoj Afarej bil pripravljen,
 skalo izril je iz gore in že jo zadegati skušal,
 toda medtem ga je s hrastovim kolom debelim napadel
 sin Ajgejev, mu zlomil komolec – a ni ga utegnil
 ali pa hotel pobiti, ker že na visoki je hrbet
 skočil Bienorju; ta še nikogar pred njim ni prenašal.
 Rebra je stisnil s koleni, prijel za lase in jih držal,
 z grčavim kolom razbil mu obraz in usta grozeča,
 hkrati pa trdo črepinjo kentavru raztreščil na kosce. 350

S kolom pobil je Nedimna in kopjemetalca Likopa,
 Hipasa z brado, ki dolga še prsi mu vse je pokrila,
 Rifeja, ta je s postavo najvišja drevesa prekašal,
 Tereja, ta je lovil v hajmonskih gozdovih medvede,
 žive nevarne živali domov je razkačene nosil.
 Demoleont pa ni mogel prenašati dalje uspehov
 bojnih Tezejevih; skušal zato iz tal je izruti
 smrekovo staro drevo z naporom. Ker ni mu uspelo,
 deblo je zlomil in besen v sovražnika takšno zalučal.
 Zdaj je Tezeja Palada opomnila, to je vsaj trdil,
 naj se umakne pred smreko, ko ta je vanj že letela. 360

Vendar drevo ni padlo zaman, odtrgalo namreč
 Krantorju, ta je visok bil, je s ključnice pleče in prsi.
 Njega imel je tvoj oče, Ahil, da mu ščit je prenašal,
 dal ga Amintor, vladar Dolopcev, nekoč je premagan
 Ajaka sinu v poroštvo miru in v znamenje sprave.
 Ko ga od daleč zagledal s to strašno je rano, Pelej je
 rekel mu: »Sprejmi sedaj, vseh mladcev najljubši mi, Krantor,
 žrtev posmrtno!« In z roko močno in razjarjen zagnal je
 v Demoleonta jesenovo kopje; zadel ga je v prsi,
 kopje je rahlo drhteč obtičalo kentavru med rebri. 370
 Z roko je Demoleont izmed reber kopjišče izvlekel,
 stežka je šlo, a ost mu je vendarle v pljučih ostala.

Ker bolečina pogum mu je dala, se ranjen pognal je
 proti sovražniku, rad bi ga s konjskimi stolkel nogami.
 S šlemom in s ščitom Pelej je pričakal kopit topotanje,
 branil si pleča, a kopje je dvignil in že ga nameril,
 sunil je v lakotnico in kar dvoje je prsi predrl.
 Prej še od daleč je smrtno zadel Flegraja in Hila,
 vtem ko Ifinoju s Klanijem vzel je življenje od blizu.
 Zraven ubil je Dorila, ki glavo imel je pokrito
 z volčjim kožuhom, namesto orožja pa bika rogovje,
 močno, narazen štrleče, od silne krvi vse rdeče.

380

Mene hrabil je pogum. »Poglej,« sem mu rekel, »kako se
 tvoji rogovi umaknejo zdaj pred mojim orožjem!«
 Kopje nato sem zagnal, ki ni se mu mogel ogniti;
 z desno je skušal zaščititi čelo, v katero sem meril.
 Roko sem k čelu pribil. Nastalo je vpitje, Pelej pa,
 ko je premagani z rano zadano otrpnil na mestu,
 ker je bil bližji, ga z mečem preklal je pod sredo trebuha.
 Besen tedaj je odskočil in čreva je vlekel za sabo,
 hodil po njih in pohojena trgal in še se z nogami
 vanja zapletal – in zgrudil naposled se s praznim trebuhom.

390

Tebi pa, Kilar, ni v boju koristila tvoja lepota,
 če je mogoče lepoto sploh takšni pošasti priznati.
 Brada, ki zlate je barve bila, je komaj pognala,
 zlati lasje so padali preko ramen in čez pleča.
 Lep je živahni obraz bil in tilnik in pleča in roke,
 prsi in kar je človeka bilo, je bilo kot postave
 slavnih kiparjev, a spodnji del, konjski, ni tudi nič slabši
 niti nič grši bil kakor človeški. Če vrat bi in glavo
 konja mu dal, bi vreden bil Kastorja; hrbet za sedlo,
 prsi visoke in močne imel je in ves kakor smola
 črn je bil, le noge in rep je prekrivala bela.
 Mnoge med rodom njegovim bi rade dobile ga zase,
 vendar uspelo je zgolj Hilonomi – bilo med polkonji
 ni je lepše od nje visokih gozdov prebivalke.
 Z mikom in zraven z ljubeznijo, to je odkrito priznala,
 Kilarja je pridobila, a tudi z okrasjem, kot mogla
 svoje telo pač krasiti je. Rahlo lase je česala,
 vpletala zdaj rožmarin si, vijolico, vrtnico včasih,
 včasih pa lilijo belo. Po dvakrat na dan je umila
 svoj obraz v studencu, ki tekkel je z gore pagaške,
 dvakrat na dan je svoje telo okopala v reki,

400

410

preko ramen in levega boka ogrinjala vedno
runo najlepše izbrane zverjadi je. Njuna ljubezen
rasla je v paru: hodila sta skupaj po gorah in skupaj
v špilje sta vstopala. Tudi tedaj sta k Lapitom v dvorano
skupaj prišla in skupaj srdito v ta boj sta posegla.
Kdo je kopje zagnal, ki z leve prišlo je, ni znano;
tebe je spodaj, kjer stikajo prsi se z vratom, zadelo, 420
Kilar; izvlekel si slednjič iz majhne ga rane, srce pa
biti je nehalo, s tvojim telesom se vsem je shladilo.
Umirajoče telo Hilonoma je z roko ujela,
rano tiščala in usta je stisnila k ustom, skušaje
dušo, ki že je uhajala, v njem tako zadržati.
Ko ga je videla mrtvega, se je z besedo, ki v hrupu
nisem je več razumel, prebodla z ostjo, ki poprej je
v njem obtičala, in v smrti moža je še zadnjič objela.

Še pred očmi mi je Fajokom, ta, ki je krzna povezal,
z vozli med sabo spletenimi spretno prepletel je kože 430
levov šesterih in z njimi pokril si človeka in konja;
hlod zavihtel je, ki komaj dva jarma volov bi ga vlekla,
Tektafa z njim Olenida je treščil na teme in zmrvil.
[Zdrobil je širno prostranost njegove orjaške lobanje,
mehki možgani so lezli skoz usta, oči in ušesa,
lezli skoz nos kot sesirjeno mleko skoz hrastovo protje,
ali kot mezga na situ preprostem pod težo prodira
v luknjice, kjer se zgosti, ko sila spet ven jo izrine.]
Jaz pa tedaj, ko ubitemu hotel je vzeti orožje – 440
oče tvoj ve to – plenilcu zabodel sem meč svoj v drobovje.
Htonija in Teleboja je zraven še meč moj posekal.
Prvi je vejo imel in z njo me je prvi napadel,
tale pa kopje imel je in s kopjem zadal mi je rano,
sam si poglej, na to me spominja sedaj brazgotina.
Ko bi takrat me v vojno poslali, da Pergam zavzel bi,
zmogel bi, no, ne potolči, a bržkone vsaj zadržati
močnega Hektorja v boju. A najbrž ga sploh še bilo ni
ali pa bil je še deček – sedaj pa daje me starost.
Kaj naj povem še, kako nad Pirajtom dvolikim je zmagal
Perifant, ali o Ampiku kaj? Ta dren brez osti je 450
četeronožcu Ehekle naravnost v obličje zasadil.
V prsi z zapahom Erigdupa je, Peletonca, Makarej
treščil in z njim ga ubil. Spominjam se, Nesova roka
vrgla je ost, da je ta obtičala v Kimelovih dimljah.
Tudi o Mopsu, Ampikovem sinu, ne misli, da ni znal

drugega kakor zgolj zreti v prihodnost! Kentaver Hodit je padel pod kopjem njegovim; zaman se je trudil z besedo, saj mu je jezik pribodel na brado, to brado pa h grlu.

Pet jih pobil je Kajnej: Stifela, Antimaha, Broma,
Elima in pa Pirakma, ki vedno je nosil sekiro. 460

Ran ne spominjam se več, le ime in število še pomnim.

Ko je Halésa, Ematijca, Latrej ubil in opleni,
močne postave in velik z njegovim orožjem je v boj šel.

Bil je po letih obenem mladenič in hkrati že starec –
močen je bil kot mladenič, lasje pa so zdaj že siveli.

Rad se je s ščitom in z mečem ponašal, z ostjo makedonsko
mahal oboji skupini, ko s svojim orožjem rožljaj je,
v krogu nekakšnem se sukaj ter vmes topotaje ponosno
s svojim porogom izzival in takšne besede govoril:

»S tabo, Kajnej, naj se v boju spoprime? Zapomni si, zame 470

vedno si ženska bila in ostala boš Kajnis. Ne veš več,
kaj si po rojstvu, se nič več ne spomniš, za kakšno plačilo,
s čim pridobila si videz varljivi, da zdaj si kot moški?

Misli, kot kaj si rojena in kaj si trpela, pa pojdi,
vzemi cedilo in skledo ter primi predivo med prste,
boj pa prepusti možem!« Ko to je zabrusil, Kajnej mu
v bok, ki med tekom se prej je raztegnil, zadril je kopje,

tja, kjer sta stikala človek in konj se. Srdit v bolečini
sunil v obraz je mladeniča filskega s sulico golo,
ta pa se proč je odbila, kot toča odskoči na strehi 480

ali kot kamenček, kadar na boben napet ga kdo vrže.
Zdaj je napadel od blizu in v prsi mu skušal zabosti
meč, toda prsi bile so pretrde, zaman je zabodel.

»Ne, ne uideš! Z ostrino te meča zakoljem, ko topa
zdaj je konica,« je rekel in z mečem in z dolgo desnico
mahnil poševno ga v bok je in hkrati udaril čez dimlje.
Zažvenketal pri udarcu je meč, kot zadel bi ob marmor,
zlomil se je in od kože pretrde odlomljen odletel.

Kot bi dovolj začudencu kazal, kako neranjiv je,
rekel sedaj je Kajnej: »Sedaj naj še jaz preizkusim 490

meč na tvojem telesu!« In meč smrtonosni zasadil
v lačne je prav do držaja ter z roko mu šel še v drobovje,
tam pa ga v hrbet obrnil, da rano napravil je v rani.

S strašnim kričanjem tedaj so besni polkonji napadli,
nanj so se vrgli naenkrat in vsi ga suvali s kopji.

Kopja so skrhana stran odletavala, niti udarec

ni ga predrl, Kajnej Elatejec ostal je brez rane.
 Vsi so osupli ob tem. »Neznanska sramota,« je kriknil
 Monih, »en sam, ki je komajda mož, nas zbrane premaga!
 Tudi ko res bi bil mož, zdaj mi smo z nespretnostjo svojo 500
 to, kar je on bil prej! Le kaj nam telo velikansko,
 kaj nam moč podvojena koristi in to, da narava
 dvoje najhrabrejših bitij od vseh prav v nas je združila?
 Dvomim, da naša je mati boginja in oče Iksion;
 on je bil res orjak, želel si je samo Junono,
 nas pa tukajle zdaj premaguje polmoški nasprotnik!
 Skale in hlode z gora privalite sem dol in izbijte
 z nanj naloženim bremenom to dušo, tako trdoživo!
 Drevje bo stisnilo grlo, če rane ne bo, bo pa teža.«
 To je dejal ter slučajno prišel do debla, ki jug je 510
 bučni ga zrušil; pograbil ga je in ga vrgel v Kajneja.
 S tem je vsem dal zgled in gol je bil v času najkrajšem
 Otrij, prav kmalu še Pelij imel ni več sence nobene.
 V kupu neznanskem zasut se potil je Kajnej pod drevesi,
 z močnimi pleči je vzdržal tako nagrmadene hraste;
 toda ko kup je narastel in usta pokrtil mu in glavo,
 kmalu ostal je brez zraka in dihati nič več ni mogel.
 To mu je vzelo moči, zaman je poskušal zvaliti
 s sebe ves les nametani, da spet prišel bi do zraka;
 kup se je včasih zazibal, nekako tako, kot zaziblje, 520
 kakor smo videli, Ida visoka se kdaj ob potresu.
 Konec njegov ni jasen – da teža vseh hlodov telo je
 v Tartar potisnila pusti, tako so mnogi menili.
 To pa zanikal je Ampikov sin, ki na sredi iz kupa
 videl vzleteti v ozračje je ptiča z rumenimi krili,
 prav kakor sam sem ga videl takrat, a prvič in zadnjič.
 Tam, ko nad taborom svojim v počasnem letenju je krožil,
 glasno vreščeč, ga opazil je Mops in hkrati z očmi ga
 spremljal in s srcem in z dušo in to mu v slovo je zaklical:
 »Zdrav nam ostani, Kajnej, ti slava lapitskega ljudstva, 530
 mož najhrabrejši prej, sedaj pa ptica enkratna!«
 Vsi smo mu to verjeli in v jezi se vsi žalostili,
 besni, da zneslo v sovraštvu se toliko rok je nad enim,
 nismo odnehali, žalost želeč pregnati z orožjem;
 nekaj smo tam jih pobili, a nekaj jih v noč je zbežalo.«

Lapithae et Centauri (12.210-535)

Ko nam je to Pilošan povedal o boju Lapitov
s polmožmi Kentavri, Tlepólem ni mogel prenesti
tega, da ni bil omenjen Alkid, in je žalosten rekel:
»Čudno se zdi mi, starina, kako si pozabil na slavo
silnega Herkula. Res, vsaj meni je večkrat sam oče
pravil, kako je sinove oblaka ujel in premagal.«
Nestor je trpko odvrnil: »Kaj siliš me zdaj, da obnavljam
hude spomine in zraven v vseh letih pozabljeno žalost,
to, kako sem užaljen nekoč ti sovražil očeta?
Res, opravil je dela neznanska, njegove zasluge
svet so polnile, čeprav bi jaz sam to rajši zanikal.
Tudi Deifoba s Pulidamantom ne hvalim in niti
Hektorja samega ne. Le kdo bi sovražnika hvalil?
Oče tvoj nekdanj mesensko obzidje je zrušil in zraven
mesti Elido in Pil, nič krivi, povsem razdejal je,
v Pilu pa moje domovje je z ognjem in mečem uničil.
Bratov, ki vse jih takrat pokončal je, tu sploh ne omenjam,
dvanajst bilo nas Nelidov je, dvanajst mladeničev krepkih,
vsi, prav vsi so padli pod Herkulom silnim, le jaz ne.
To, da je druge premagal, jaz sam bi še zmogel prenesti,
čudno je to, da je bil Periklimen ubit, ki se znal je
v vse, kar je hotel, spreminjati, potlej pa spet je bil človek.
To mu Neptun je naklonil, začetnik nelejske rodbine.
Ko se že v vse oblike zaman je spremenil, naposled
ptič je postal, ki strele ognjene navadno prinaša
v krempljih ukrivljenih, ta, ki vladarju bogov je najljubši.

540

550

560

Ptičjo je moč uporabil – s perutmi, z upognjenim kljunom,
 z ostrimi kremplji obraz je junaku hudo razmesaril.
 Lok preizkušeni svoj je Tirintčan napel in zadel ga
 v bok, ko visel je oni kot ptič visoko pod nebom,
 tam, kjer perut se začinja. Ta ranica ni bila huda,
 vendar so ranjene kite pretrgane le popustile,
 gibati niso več mogle in ne omogočiti leta.
 Padel na zemljo je, ni se s perutmi več mogel še dalje
 v zraku držati; in lahna puščica v peruti pod težo
 vsega telesa se zdaj še naprej je zarinila v prsi,
 skozi je pa slednjič z ostrino na levi mu vrat je predrila.
 Tebi se zdi po vsem tem, da moral slaviti bi dela
 Herkulova, Rodošan, preizborni poveljnik ladjevja?
 Z drugim ne maram, le z molkom o delih njegovih junaških
 brate pobite maščujem – a s tabo sem dober prijatelj.«

570

Sin Nelejev je s to prijazno besedo prenehal.
 Bakhov so dar si po starčevem govoru vsi privoščili,
 potlej pa vstali in šli; ostanek noči so prespali.

Ahilova smrt

Bog pa, ki z ostvami vlada vodam, je v očetovskem srcu
 žalosten bil, ker se sin je spremenil v faetonsko ptico;
 s tem razlogom je silno sovražil okrutnost Ahila,
 nanj je mislil le z jezo neznansko, ki ni popustila.
 Ko se že skorajda polnih deset let vlekla je vojna,
 Sminteu je golobrademu tole govoril in rekel:
 »Izmed vseh mojih nečakov si ti mi najljubši, ki z mano
 Troji zgradil si obzidje zaman; te ne muči, ko vidiš,
 kaj se bliža utrdbi? Poglej, saj vsak čas bo padla!
 Reci, kaj nič ti ni žal vseh tisočev, njih, ki so padli,
 ko so branili obzidje? Ostalih ne bom zdaj omenjal;
 reci, se spomniš, kako so Hektorja vlekli krog mesta?
 Tisti okrutnež, Ahil, ki je bolj krvoločen od vojne,
 on še vedno živi, uničuje pa najino delo.
 Naj mi le pride pod roko, s trozobo ostjo mu pokažem,
 pomnil jo bo! A meni sovražnik sploh blizu ne pride,
 daj, pa ga ti naskrivaj iznenada pogubi s puščico!«
 Delijec bil je voljan in je starcu in srcu ugodil,
 brž se je v meglo ogrnil in šel med vojščake trojanske;
 sredi spopada vseh mož je Parisa v boju zagledal,

580

590

ta je posamezne puščice sipal v neznane Ahajce. 600
 Bog se je najprej razkril, nato pa mu rekel: »Čemu le
 puščice tratiš, da ciljaš v prostake? Če misliš na svoje,
 Ajaku v vnuka naperi jih zdaj za brate ubite!«
 To je dejal in pokazal Pelida, kako ugonablja
 z mečem Trojance, nato pa je lok proti njemu obrnil,
 z roko natančno je puščico vanj smrtonosno nameril.
 Priam po Hektorju v eni je stvari veselje le našel –
 ta je bila. Trepetač, ki je Grkinjo možu ugrabil,
 ta te je zdaj premagal, Ahil, zmagovalca premnogih!
 Res, če bilo ti usojeno v ženskarskem boju je pasti, 610
 ljubša bila bi ti smrt z Amazonkino dvojno sekiro.

Frigijcem strah, za ljudstvo Pelazgov pa dika in varuh,
 Ajakov vnuk, nedosežni vladar med bojem, je zgorel.
 Bog, ki mu dal je orožje, ta isti sedaj ga sežgal je.
 Zdaj je pepel; od Ahila mogočnega zdaj je ostalo
 nekaj neznatnega, s tem bi še žare nič več ne napolnil.
 Vendar pa slava njegova živi in ves svet napolnjuje.
 Tolikšna slava ustreza junaku, v tej slavi Pelid je
 zdaj še vedno on sam in tartarske sence ne čuti. 620
 Ščit pa njegov je zanetil spopad, da lahko bi uganil,
 kdo ga je nosil, razvnel se je boj za bojno opremo.
 Ni si ga terjati upal Tidid ne Ajant Oilejev,
 niti ne mlajši Atrid ne starejši po letih in bojih,
 niti ostali. Samo Telamonov otrok in Laertov,
 ta sta edina si drznila terjati ščit za nagrado.
 Tantalov pravnuk ni maral se mešati v mrzko početje,
 sklical na sredo je v taboru vodje argolske k posvetu,
 potlej pa vsem tam zbranim prepustil razsodbo o sporu.